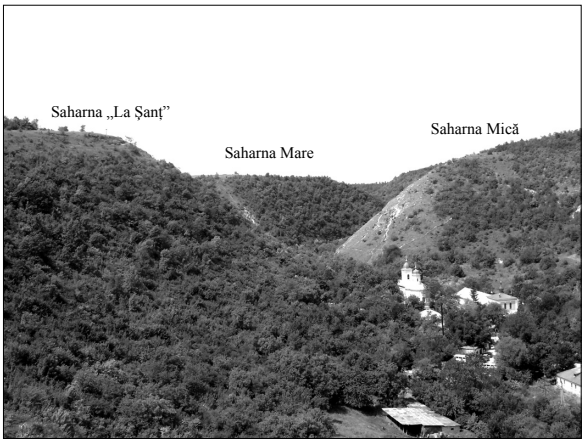
CONSTRUCŢII DE SUPRAFAŢĂ DIN SITURILE DE LA SAHARNA

Ion Niculiţă
Aurel Zanoci
Tudor Arnăut

În regiunea Nistrului Mijlociu, actualmente sunt documentate arheologic circa 82 monumente traco-getice (Kašuba, Haheu, Leviţki 2000, 119-130), 21 dintre care prezintă aşezări fortificate. Trei dintre ele, Saharna Mare, Saharna Mică şi Saharna „La Şanţ", amplasate în preajma satului Saharna, raionul Rezina, Republica Moldova, sunt investigate anual, începând din anul 2001 (Niculiţă, Nicic 2002, 66-84). Ca urmare a cercetărilor arheologice, a fost descoperit un bogat şi variat material arheologic, analiza căruia permite a urmări evoluţia acestor situri în mai multe perioade cronologice.

Aşezarea fortificată **Saharna Mică**[1] (fig. 1, 2) este amplasată pe malul stâng al promontoriului stâncos, înalt şi abrupt al defileului ce îl desparte de cetatea Saharna Mare. Având o formă ovală cu o suprafaţă de aproximativ 20.000 m², promontoriul numai în partea de nord-vest se uneşte cu platoul. Anume acest segment al aşezării a fost întărit cu un sistem complex defensiv, de la care s-a păstrat un val de pământ, înălţimea căruia variază de la 3 la 3,5 m, şi un şanţ adiacent, adânc până la 2,6 m şi lat în partea de sus de cca 10 m, iar în cea inferioară – de 3 m. În partea de nord-vest a valului se afla un bastion, care amplifica substanţial sistemul defensiv (Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007, 83).

Descoperirea în incinta cetăţii Saharna Mică a unor construcţii (de ex., construcţia nr. 1) amplasate la suprafaţa nivelului antic de călcare în care au fost sesizate fragmente de cupe acoperite cu slip gălbui-deschis şi decor incizat, similare după factură şi ornament, celor de la Râmnicele (Harţuche 1972, fig. 3a; 5/1,2) şi Shileanu (Harţuche 1973, 24, fig. 6), care din punct de vedere cronologic sunt încadrate la sfârşitul epocii bronzului



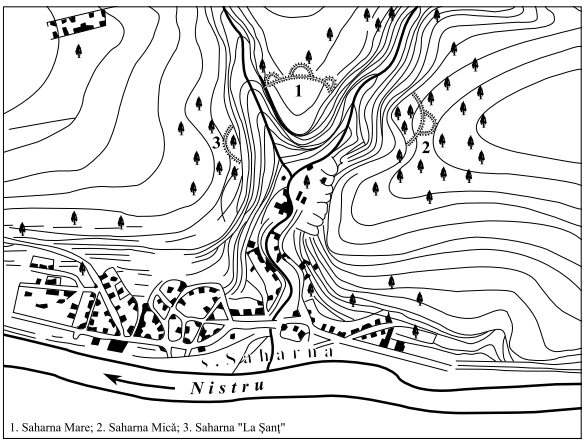


Fig. 1. Amplasarea siturilor de la Saharna Mare, Saharna Mică şi Saharna „La Şanţ".

(Harţuche 1973, 24; Morintz 1978, 160-161), precum şi lipsa totală a ceramicii cu decor ştanţat, caracteristic faciesului Cozia-Saharna, demonstrează clar că promontoriul Saharna Mică a fost populat pentru prima dată în perioada Hallstattului timpuriu (Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007, 83-85), în perioada cuprinsă între finele sec. XII şi sec. XI a. Chr. (László, 1977, 125, nota 47). Probabil, că către sfârşitul sec. al XI - începutul sec. X a. Chr. promontoriul a fost abandonat, populaţia transferându-se în alte locuri.

[1] Prezentarea obiectivelor arheologice este redată în ordine cronologică, bazată pe materialele diagnostice descoperite până în prezent.

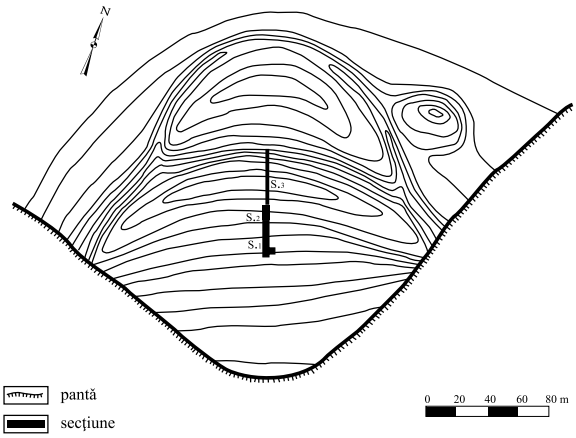


Fig. 2. Schiţă topografică a cetăţii Saharna Mică.

Din nou promontoriul Saharna Mică este populat către sec. VII a. Chr., despre care fapt mărturisesc multiplele forme de ceramică din stratul cultural, dar mai cu seamă materialele sesizate în unele complexe închise. În această ordine de idei, se remarcă groapa nr. 20, în emplectonul căreia a fost descoperit un vârf de săgeată confecţionat din corn, care avea forma piramidală cu baza rectangulară. Astfel de vârfuri de săgeţi sunt cunoscute la monumentele de la Saharna Mare, Kruglik, Dolinjany, Perebykovcy, care deşi au fost utilizate într-un larg diapazon cronologic – finele epocii bronzului - sec. VI a. Chr. (Meliukova 1964,10, 23) – în zona Nistrului Mijlociu s-au răspândit mai intensiv în ultimul sfert al sec. VII-primul sfert al sec. VI a. Chr., perioadă acceptată de majoritatea specialiştilor (Smirnova 1993, 110, 112, 116; Leviţki 2006, 100). Către aceeaşi vreme se referă şi fragmentul de strachină cu buza invazată, şi cel de vas cu perforaţie sub buză, similar celor din tumulul II din necropola hallstattiană târzie de la Trinca (Leviţki 2006, 100-101, fig. 13/9, 10).

Mai intensiv promontoriul Saharna Mică începe a fi populat în sec. VI-V a. Chr., atingând apogeul dezvoltării economice, militare şi sociale către sec. IV-III a. Chr., când aşezarea prezintă o cetate bine întărită cu un sistem defensiv complicat, compus dintr-un „zid" şi bastion construit după metodele inginereşti utilizate la dava de la Saharna Mare (Niculiţă, Zanoci, Arnăut 2007, 27-62).

În baza materialelor recoltate din stratul cultural, precum şi din diferite complexe închise, se poate constata că spre finele sec. III - începutul sec. II a. Chr. aşezarea de pe promontoriul Saharna Mică a fost abandonată.

Din perioada de ascensiune a sitului, în diferite locuri ale cetăţii au fost descoperite rămăşiţele de la patru construcţii, un complex şi un cuptor.

Construcţia nr. 1 (2/1/2004)[2] (fig. 3/1) a fost surprinsă la adâncimea de 0,22-0,25 m în partea de nord a secţiunii 1. Ea reprezenta o aglomeraţie alcătuită din bucăţi de lut ars, pietre şi obiecte de uz gospodăresc. În plan are forma unui patrulater neregulat cu dimensiunile de 3,9×2,8 m, latura lungă fiind orientată cu 30° vest faţă de axa nord-sud. Analiza materialului din aglomeraţie demonstrează că bucăţile de lut ars au făcut parte din lutuiala pereţilor. Multe bucăţi, dimensiunile cărora nu depăşesc mărimea de 15×10×7 cm, 10×7×6 cm şi 8×6×4 cm, au păstrat urme de nuiele cu diametrul cuprins între 3,5 şi 2,5 cm, ceea ce mărturiseşte că ele sunt de la scheletul din lemn împletit cu nuiele a pereţilor construcţiei (fig. 4/16-18). Ruinele acesteia prezintă un amestec de bucăţi de lut

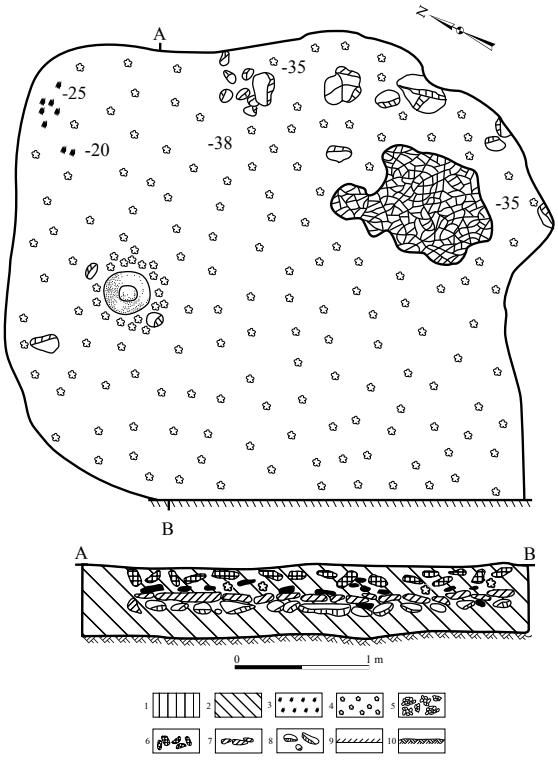


Fig. 3. Saharna Mică.
Planul şi profilul construcţiei nr. 1.

[2] Numerotarea construcţiilor la fiecare aşezare este redată continuu. Datele din paranteze indică numerotarea din raportul de săpătură care se păstrează în Arhiva Muzeului Naţional de Arheologie şi Istorie a Moldovei din Chişinău.

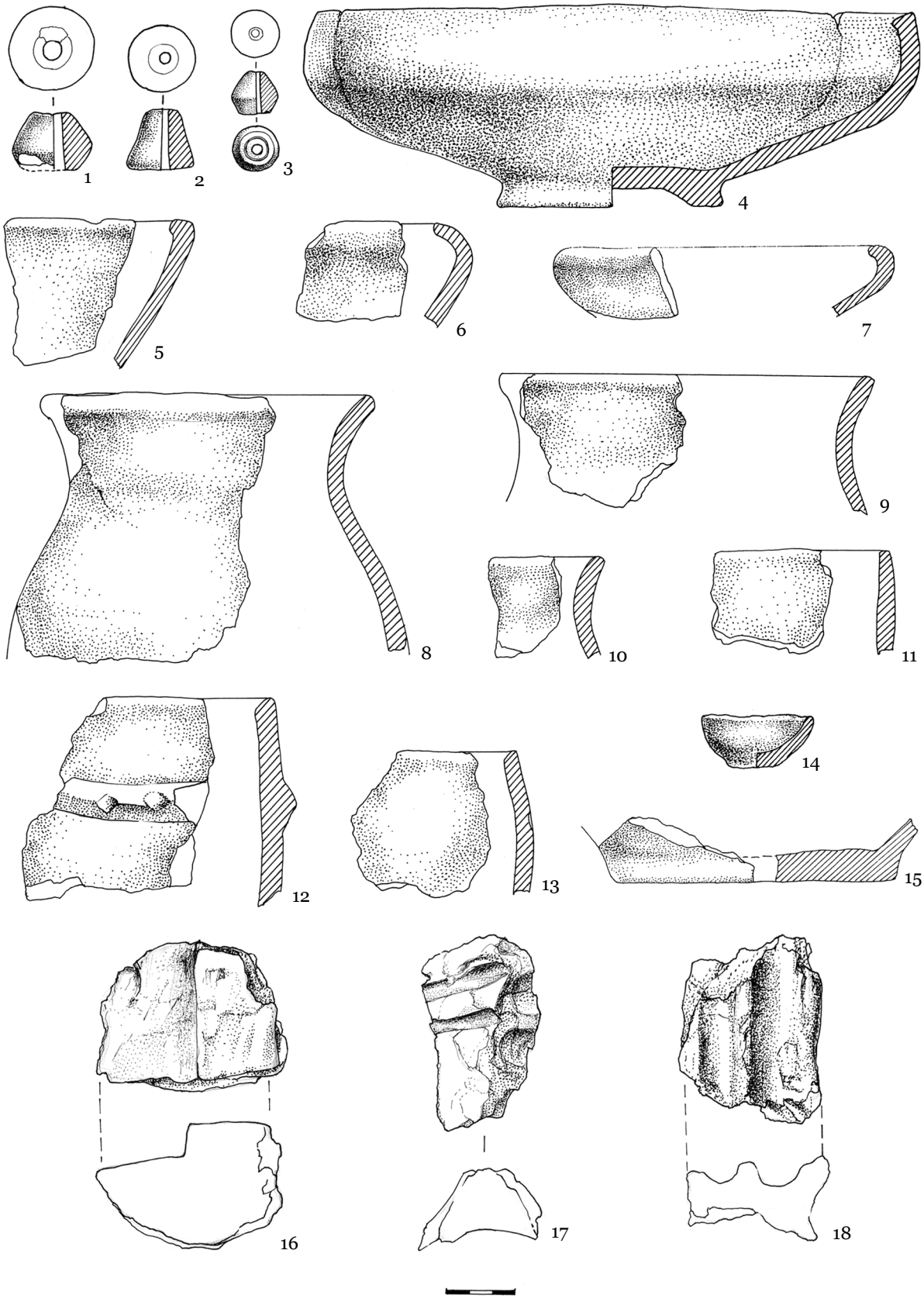


Fig. 4. Saharna Mică. Inventarul construcției nr. 1.

ars, sol cenuşiu, lemn carbonizat şi cenuşă, care formau împreună un strat cu grosimea aproximativă de 20-25 cm. La adâncimea de 30-35 cm, sub stratul de ruină, a fost sesizată o lipitură cu suprafaţa faţetată acoperită cu un slip subţire de culoare gălbuie-deschis, ce prezenta, probabil, rămăşiţele de la podeaua de lut peste care s-au prăbuşit pereţii. Lipitura, pe revers, nu avea urme de nuiele, dar după cum s-a observat, ea a fost depusă peste un strat de lespezi de piatră, descoperite pe întreaga suprafaţă. Dimensiunile pietrelor variau între 54×35×7 cm şi 24×12×3 cm. La colţul de nord-vest au fost descoperite şapte bucăţi de lut ars dimensiunile cărora nu depăşeau 27×15×12 cm. Toate au amprente de scândură (fig. 4/16/18).

În sectorul de nord şi nord-vest al construcţiei, la adâncimea de 0,81 m, au apărut urmele unui *cuptor*. Ele reprezintau o aglomeraţie de lut ars de culoare cărămizie amplasate compact, formând o crustă foarte dură – rezultat al arderii intensive. Ruinele cuptorului aveau forma ovală în plan, orientată cu diametrul mare nord-sud şi cu dimensiunile de 80×68 cm (fig. 3). După degajarea dărâmăturii sub ea a apărut o strachină depusă cu gura în sus modelată din lut în amestec cu şamotă. Arderea este omogenă şi completă, culoarea cărămizie. Strachina are forma tronconică, partea de sus verticală, buza uşor teşită în interior, iar fundul în formă de inel. Înălţimea recipientului e de 8 cm, diametrul gurii – de 25,5 cm, diametrul fundului – de 10 cm (fig. 4/4). Strachina era depusă pe o suprafaţă netedă din lut ars, culoarea căreia variază de la cenuşiu până la negru. În strachină şi împrejurul ei, au fost găsite multiple bucăţi de cărbune de lemn şi cenuşă.

În construcţie au mai fost descoperite trei fusaiole[3] (fig. 4/1-3; nr. cat. 10-12), un vas miniatural (fig. 4/14; nr. cat. 21), 162 fragmente de ceramică modelată cu mâna şi trei fragmente de amforă grecească. Din categoria ceramicii modelate cu mâna se evidenţiază: fragmente de străchini (fig. 4/5-7), fragmente de la vase în formă de clopot, fără gât cu buza dreaptă (fig. 4/11-12) sau uşor arcuită în interior (fig. 4/13), vase cu trunchiul S-oidal, gâtul uşor profilat şi buza înclinată spre exterior (fig. 4/8-10), fragmente de vase ornamentate cu un şir de alveole, brâie sau proeminenţe aplatizate.

Printre materialele ceramice descoperite fragmentele de străchini cu partea superioară ondulată în interior (fig. 4/5-7) similare celor de la necropola hallstattiană târzie de la Ferigile care s-au perindat în sec. VI-V/IV a. Chr. (Vulpe 1967, 91, pl. I, 1/97), sau cu buza răsfrântă în interior (fig. 15/10) ca la exemplarul din tumulul IV de la necropola tumulară de la Trinca, care în viziunea autorului cercetărilor datează din perioada din mijlocul sec. VII şi primul sfert al sec. VI a. Chr. (Leviţki 2006, 104). Tot în perioada sec. VI-V/IV a. Chr. se răspândesc pe o scară largă, în cadrul grupului Bârseşti-Ferigile, vasele în formă de clopot cu brâu alveolar în partea de sus a trunchiului (Vulpe 1967, pl. XII, 23/5), reprezentate fragmentar (fig. 4/12) şi în construcţia nr. 1 de la Saharna Mică. În baza acestor realităţi, prezenţa fragmentelor de amfore incontestabil demonstrează că construcţia putea să funcţioneze în sec. VI/V-IV a. Chr.

Construcţia nr. 2 (3/1b/2005) (fig. 5/1-2) a fost surprinsă în secţiunea 1b, la adâncimea de 0,60-0,98 m. Ruinele ei prezintă în plan un patrulater neregulat, cu dimensiunile de 3,98×2,98 m. Construcţia a fost investigată doar pe o suprafaţă de 12 m^2, partea ei de est din cauza că este ocupată de copaci a rămas necercetată. La nivelul de 0,67-0,82 m, în colţul de nord-est au fost surprinse aglomeraţii compacte de ceramică, oase, cenuşă în amestec cu cernoziom şi sol brun. Cea mai mare parte a bucăţilor de lut ars poartă amprente de nuiele cu diametrul de până la 2 cm. Acestea, împreună cu resturile de ceramică, pietre şi oase se aflau peste un strat de sol gălbui îmbibat cu bucăţi de lut ars în amestec cu nisip şi moloz. Fragmentele de lut aveau suprafaţa îngrijit netezită şi acoperite cu un slip de culoare cafeniu-gălbuie. Probabil, ele prezintă podeaua locuinţei peste care s-a prăbuşit scheletul construcţiei.

În părţile de vest şi sud-vest, la adâncimea de 0,25-0,35 m, s-a evidenţiat o aglomeraţie de formă neregulată, formată din bucăţi de lut ars şi pietre, ce se extindea pe o lungime de 1,48 m şi o lăţime de aproximativ 1,20 m, grosimea variind de la 0,3 la 0,7 m. Din această aglomeraţie au fost recuperate 250 bucăţi de lut ars, mărimile cărora variau între 14×12×10 cm şi 8×6×4 cm. O parte a fragmentelor mărturisesc amestecarea lutului cu paie, altele – cu şamotă măruntă, nisip şi parti-

[3] Descrierea materialului şi a parametrilor acestuia este redată în catalogul anexat studiului de faţă.

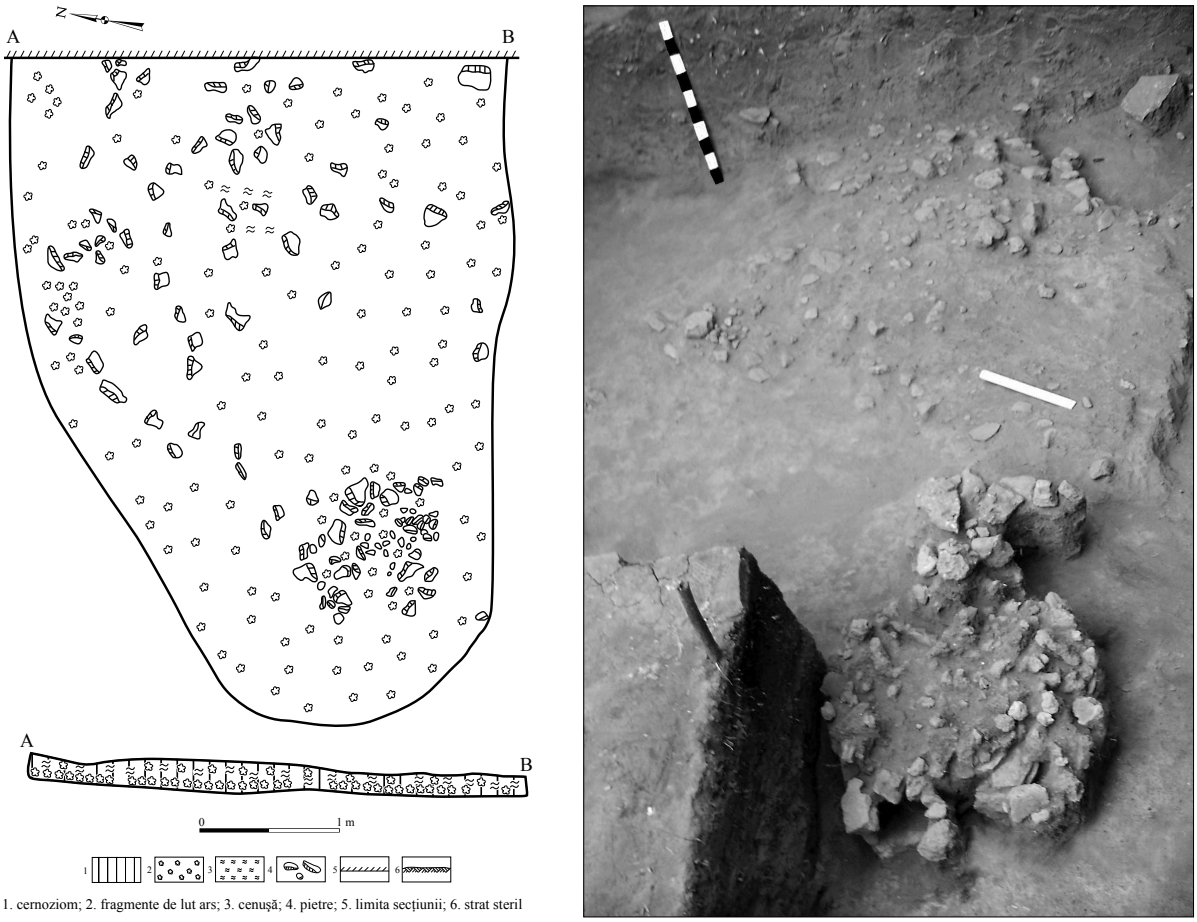


Fig. 5. Saharna Mică. Construcţia nr. 2.

cule de calcar. Arderea neoxigenată a dat nuanţe de culoare cărămizie şi cenuşie. Situaţia surprinsă în această parte a construcţiei sugerează ideea că în această zonă ar fi fost o construcţie de încălzit de tip cuptor, dovadă fiind lipitura netedă ca la vatră, resturile de arsură puternică, precum şi poziţia pietrelor dispuse într-o anumită ordine, mai ales, la bază. Pietrele cu dimensiunile cuprinse între 14×8×4 cm şi 36×24×12 cm se aflau depuse în formă de oval, orientat cu diametrul mare sud-vest – nord-est.

Din construcţie au fost recuperate 5 fusaiole (fig. 6/2-6; nr. cat. 13-17), o figurină antropomorfă (fig. 6/1; nr. cat. 20), un fragment de mărgică din pastă sticloasă (fig. 6/7; nr. cat. 4) şi 1397 fragmente de ceramică. Majoritatea fragmentelor ceramice (1383) sunt părţi de la recipiente modelate cu mâna. Din această categorie se evidenţiază o grupă confecţionată din argilă amestecată cu şamotă şi nisip. Arderea vaselor a fost incompletă, dându-le culori ce variau între cărămiziu-deschis şi negru. În cadrul acestei grupe se disting fragmente de cupe şi de vase ornamentate cu decor incizat caracteristic perioadei timpurii a primei epoci a fierului.

O altă grupă, mult mai numerică, o constituie vasele lucrate din pastă de lut în amestec cu şamotă, culoarea cărora variază între cărămiziu, cafeniu şi galben. Această grupă este reprezentată de fragmente de străchini (fig. 6/9), de discuri, de vase în formă de borcan cu gura largă, ornamentate cu decor în formă de alveole (fig. 6/11, 13, 14, 17; fig. 7/3), ori cu brâu alveolar (fig. 6/13, 19-20), sau de brâu alveolar întrerupt de proeminenţe (fig. 6/11, 12).

În construcţie au fost descoperite şi 14 fragmente de ceramică lucrată la roata olarului, dintre care trei fragmente de la o strachină şi 11 fragmente de amforă. Strachina a fost confecţionată din pastă fină de lut cu impurităţi de nisip. Ca urmare a unei arderi omogene aceasta a căpătat o culoare cenuşie. Strachina avea partea de sus rotunjită uşor în interior şi buza tăiată oblic. Fragmentele de am-

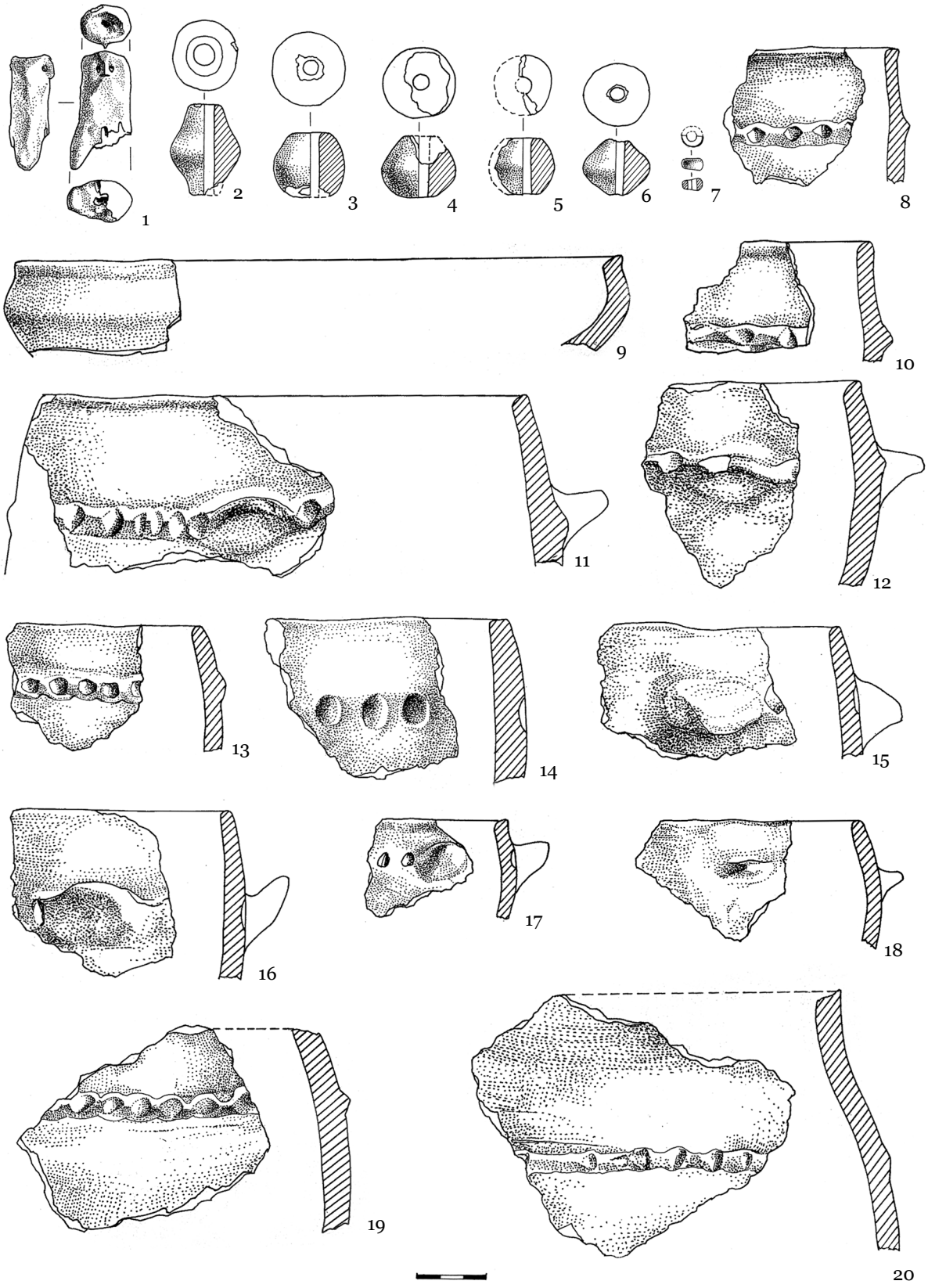


Fig. 6. Saharna Mică. Inventarul construcției nr. 2.

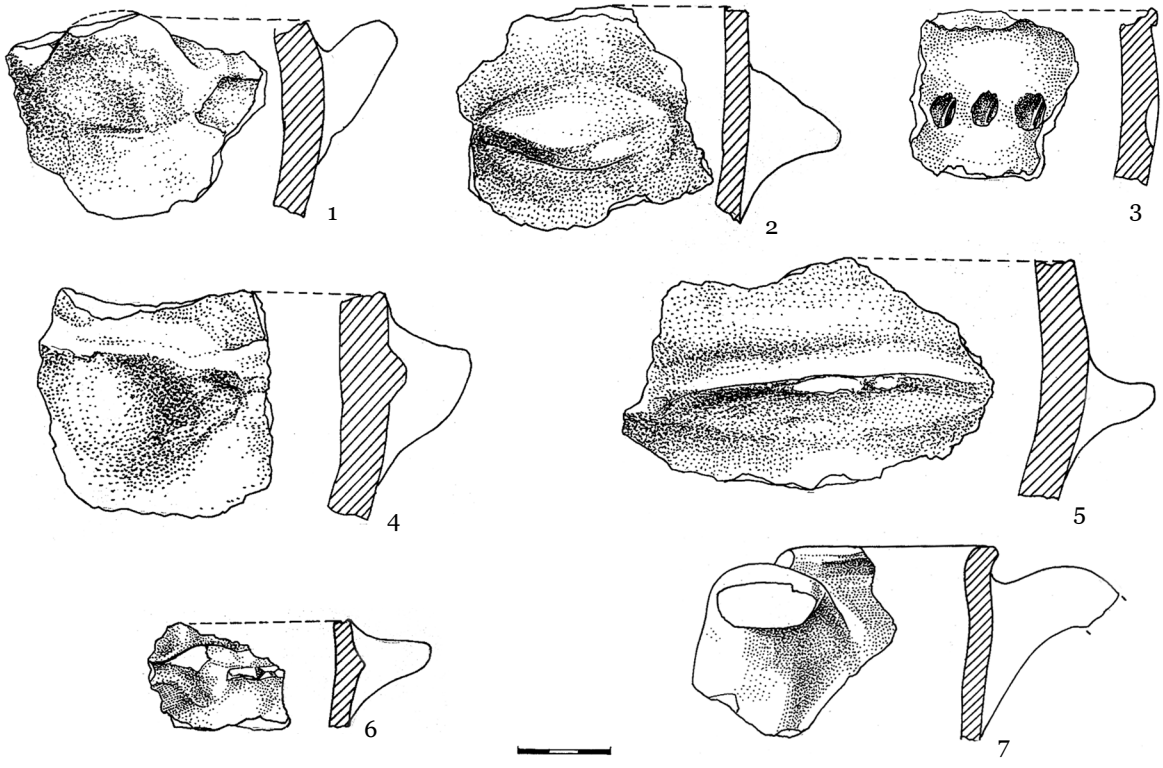


Fig. 7. Saharna Mică. Inventarul construcţiei nr. 2.

foră au făcut parte de la recipiente confecţionate din pastă fină amestecată cu impurităţi de nisip, arse complet şi omogen, având culoare cărămizie (fig. 7/7). Inventarul descoperit în construcţie se încadrează în perioada sec. IV-III a. Chr.

Construcţia nr. 3 (1/3/2007) (fig. 8) a fost surprinsă în secţiunea 3, la poala valului, dinspre interiorul incintei. Ea reprezintă o aglomeraţie de fragmente de lut ars, dimensiunile cărora nu depăşeau 4×3×2 cm şi 3×2×1 cm, bucăţi de piatră cu mărimile ce variau între 35×25×10 cm şi 20×15×10 cm şi fragmente de lemn carbonizat. Ruinele complexului au fost sesizate la adâncimea de 0,37-0,40 m de la suprafaţa actuală de călcare. La acest nivel s-au putut urmări resturi de lut ars cu amprente de nuiele, pietre amplasate haotic, bucăţi de lemn ars şi fragmente ceramice, care suprapuneau un paviment din plăci de piatră, cu dimensiunile ce variau între 60×40×7 cm şi 35×20×5 cm, conturând o suprafaţă rectangulară, cu lungimea de la sud-vest spre nord-est de 3,4 m. Laturile opuse continuă în afara secţiunii trasate prin val. Grosimea acestui paviment corespundea grosimii plăcilor de piatră între 7 şi 5 cm (fig. 9). În cuprinsul construcţiei, printre dărâmături, s-au descoperit o mandibulă de vită cornută prelucrată (fig. 10/2; nr. cat. 7). Aceasta a apărut la adâncimea de 37 cm. Pe ambele suprafeţe se observă adâncituri dispuse în linie aplicate cu un obiect ascuţit din metal. Tot aici atragem atenţia asupra unui fragment de coastă de bovină cu o muchie ascuţită cu funcţie de unealtă. Lungimea piesei este de 22 cm (fig. 10/1). Printre oasele descoperite remarcăm o epifiză de la femurul de animal cu un orificiu pe mijloc (fig. 10/3). S-au mai descoperit şi 37 fragmente de ceramică. Printre fragmentele de ceramică se evidenţiază o buză de strachină rotunjită şi aplecată în interior (fig. 10/4), trei fragmente de buză de oale (fig. 10/6-7), 29 fragmente



Fig. 8. Saharna Mică. Construcţia nr. 3.

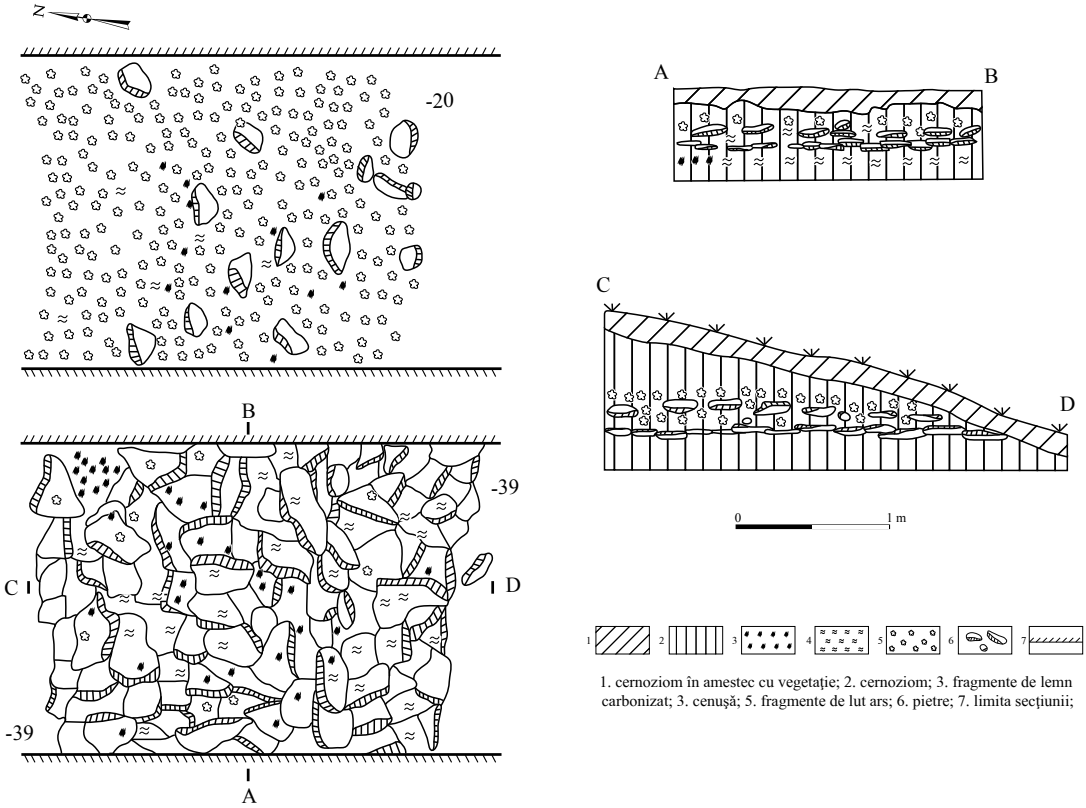


Fig. 9. Saharna Mică. Planul şi profilul construcţiei nr. 3.

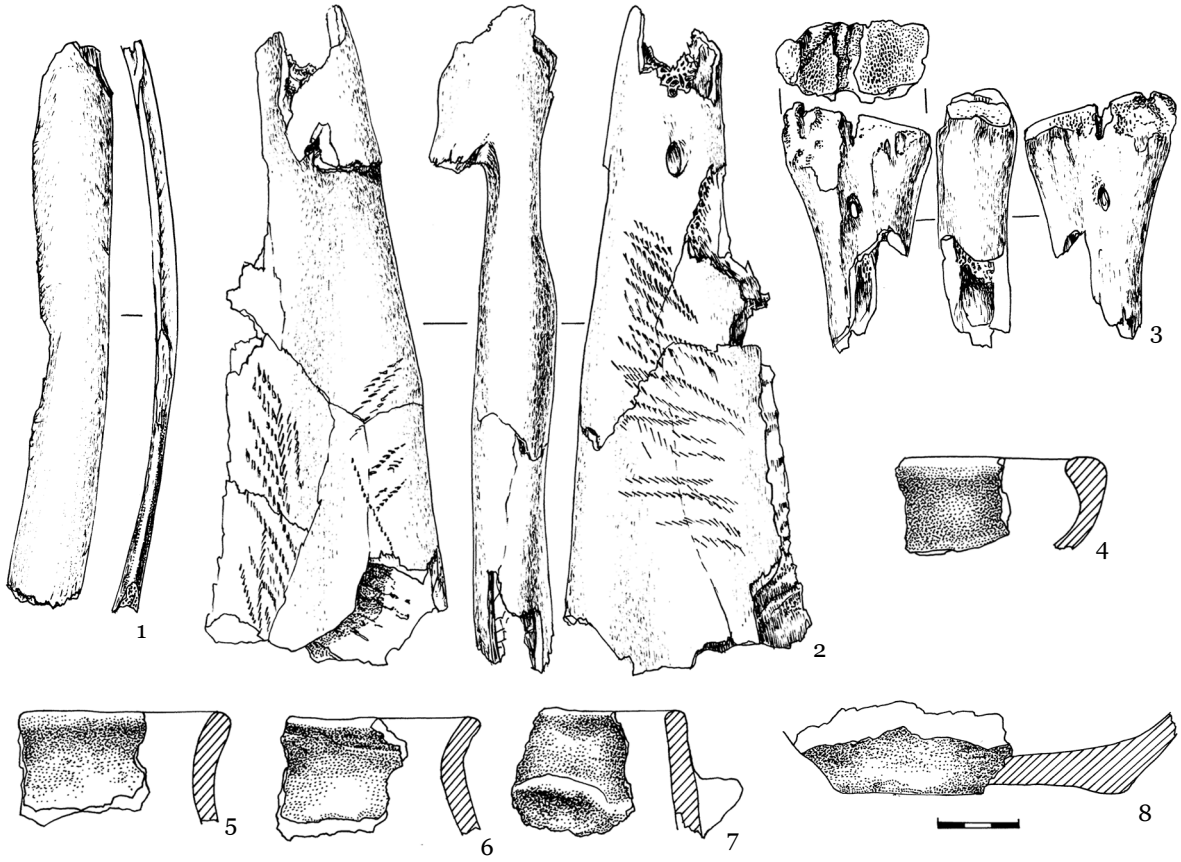
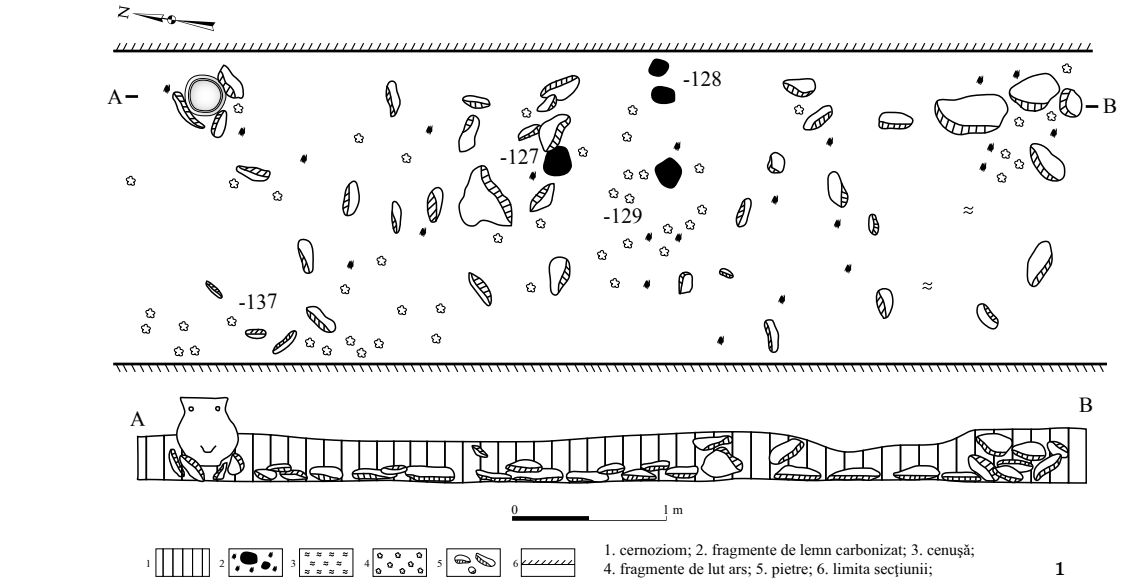


Fig. 10. Saharna Mică. Inventarul construcţiei nr. 3.

de pereţi şi patru fragmente de fund de la trei vase (fig. 10/8).

La nivelul podelei construcţiei au fost atestate o calota de craniu uman, un fragment de maxilar cu un dinte molar care indică apartenenţa la un individ matur, de aproximativ 20-25 de ani[3], precum şi 45 fragmente de oase de animale mari cornute.

Construcţia nr. 4 (2/3/2007) (fig. 11/1-3) a fost surprinsă deasupra şanţului în carourile 11-13, la adâncimea de 0,78-0,85 m. Urmele ei pătrund până la adâncimea de 1,37-1,45 m, marcând o intensitate de resturi de lut ars de dimensiuni cuprinse între 12×8×4 cm şi 7×5×2 cm, unele cu amprente de nuiele, cu diametrul de 4-7 cm. În conformitate cu amplasarea elementelor constructive se poate de presupus că forma construcţiei a fost rectangulară în plan, cu axul longitudinal de 6,18 m, axul scurt, urmând a fi determinat prin extinderea săpăturii în pereţii de nord-est şi de sud-vest ai secţiunii. Astfel, în partea de sud-est a fost surprinsă o mică aglomeraţie din 14 pietre cu dimensiunile de 39×28×9 cm şi 18×12×5 cm depuse în cerc, diametrul căruia e de 90 cm. Printre pietre se găseau fragmente mici de lut ars, cenuşă şi bucăţi de lemn carbonizat. La adâncimile de 91-110 cm, în carourile 11 şi 12, de-a lungul profilului de nord-est al secţiunii, au fost surprinse concentrări de



1



2



3

Fig. 11. Saharna Mică. Construcţia nr. 4: 1 - planul şi profilul construcţiei; 2 - vedere dinspre sud; 3 - vas descoperit „in situ" în interiorul costrucţiei.[1]

[3] Determinările aparţin colaboratorului Institutului Patrimoniului Cultural al AŞ din Moldova, doctorului în ştiinţe biologice R. Croitor.

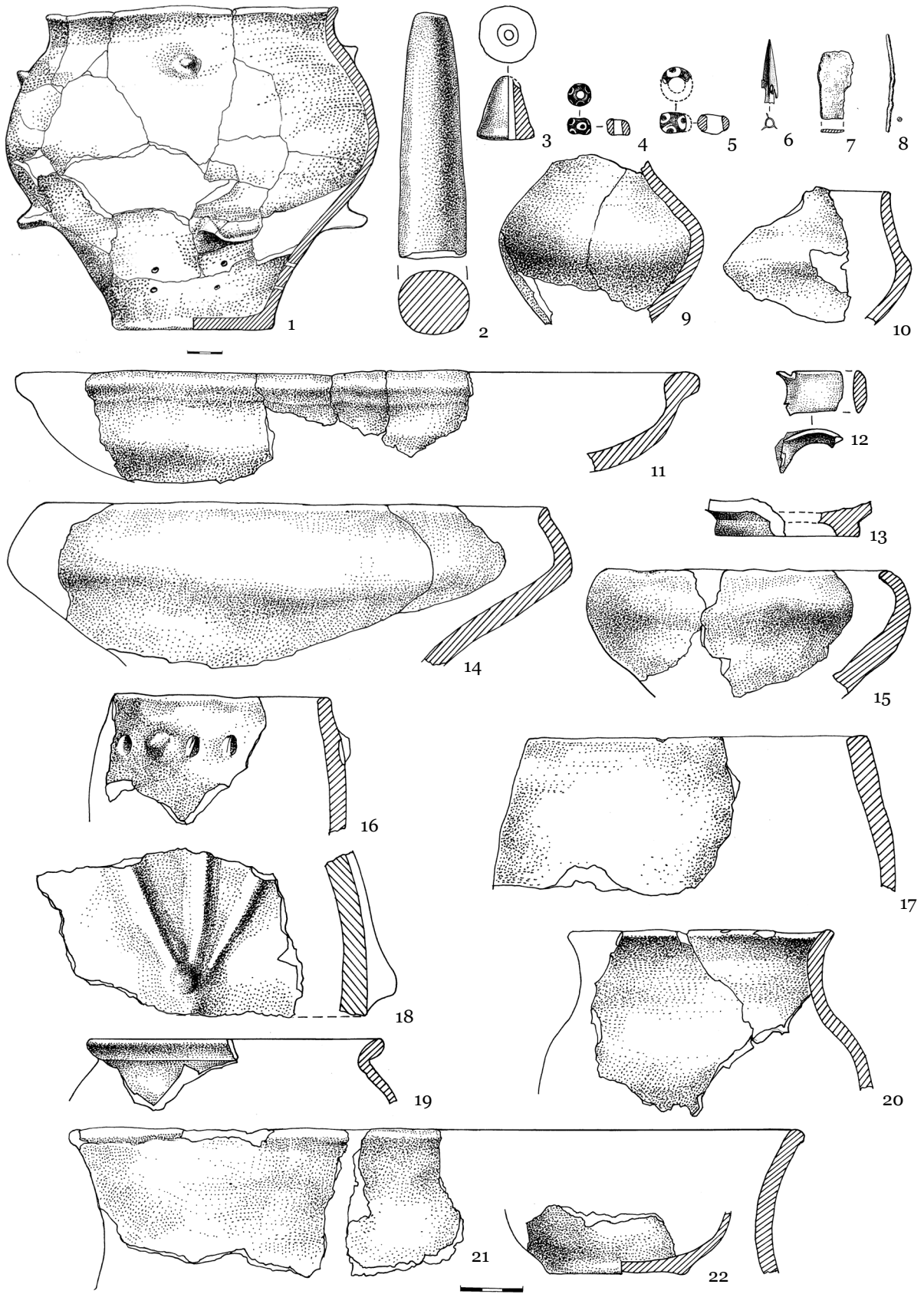


Fig. 12. Saharna Mică. Inventarul construcţiei nr. 4.

piatră ruptă cu dimensiunile de 85×76×40 cm, 45×27×18 cm şi 10×8×4 cm. Începând cu adâncimea de 110 cm, aproximativ în mijlocul locuinţei, au fost surprinse capetele a patru bârne de lemn ars cu diametrele de 12 cm, 18 cm, 24 cm şi 27 cm. Urmele acestora au putut fi urmărite până la adâncimea de 1,45 m. Probabil că ele prezintă parii de la pereţii ce despărţeau camerele locuinţei. În partea de nord-est a complexului, la adâncimea de 1,37 m, a fost descoperit un cuptor-pietrar (fig. 11/1,2). Acesta fiind construit fără liant din pietre cu dimensiunile variabile de 28×24×18 cm şi 24×19×16 cm, depuse în cerc, peste care se afla un vas cu toarte în formă de limbă. Între vas şi vatra cuptorului exista un spaţiu gol. De aici au fost extrase mai multe oase de vite mari cornute calcinate, printre care şu un femur pe jumătate ars. Tot aici se afla o cantitate considerabilă de cenuşă amestecată cu cărbune de lemn. La 0,88 m spre sud-vest de pietrar, la aceeaşi adâncime, între fragmentele a două străchini modelate cu mâna au apărut boabe de cereale (grâu?) carbonizate care împreună prezentau o cantitate de 250 g.

Din inventarul locuinţei fac parte un ac de fier (fig. 12/8; nr. cat. 1), un fragment de lamă de cuţit din fier (fig. 12/7; nr. cat. 2), un vârf de săgeată din bronz, cu trei aripioare (fig.12/6; nr. cat. 3), o piesă din piatră, probabil un fragment de cute (fig. 12/2; nr. cat. 8), două mărgele din sticlă mată, cu ochi (fig. 12/4-5; nr. cat. 5-6), o fusaiolă tronconică (fig. 12/3; nr. cat. 18) şi 305 fragmente de ceramică, dintre care 291 de la vase modelate cu mâna şi 14 fragmente de la vase lucrate la roata olarului. Din prima categorie de ceramică fac parte străchini, oale şi căni. Străchinile fac parte din tipul tronconic, la care buza este îngroşată şi uşor aplecată spre exterior (fig. 12/1) sau cu buza aplecată în interior (fig. 12/10, 15). Pe cuptorul-pietrar se afla depus un vas-oală, confecţionat din lut în amestec cu şamotă, arderea incompletă, neomogenă cu game de culori între cafeniu şi sur, surînchis. Buza vasului este aplecată spre exterior. Sub gâtul uşor arcuit au fost aplicate simetric patru butoane conice. În partea superioară peretele este puternic arcuit, fapt care oferă recipientului un aspect globular. Profilul peretelui din partea inferioară este drept şi are dispuse simetric patru proeminenţe aplatizate. Vasul are înălţimea de 27 cm, diametrul gurii – 3 cm, diametrul maxim de 27 cm şi cel al fundului – de 12 cm (fig. 12/1).

Oalele se identifică şi prin fragmentele provenite de la partea superioară cu buza uşor aplecată în interior (fig. 12/16-17), cu buza evazată (fig. 12/20-21) şi cu pereţi care certifică aspectul corpului globular (fig. 12/20, 22). Interes prezintă un fragment de perete de oală ornamentat cu motivul în formă de ovă (fig. 12/18), cunoscut şi în aşezarea fortificată de la Butuceni (Niculiţă, Teodor, Zanoci 2002, fig. 82/1). Fragmentele de căni certifică prezenţa tipului globular (fig. 12/9-10).

Din categoria ceramicii lucrată la roată se remarcă un fragment de vas cu trunchiul globular, buză răsfrântă în exterior, care provine de la un recipient din grupa ceramicii sure (fig. 12/19) şi care poate fi încadrată în sec. V-IV a. Chr. Remarcăm, de asemenea, un fragment de toartă lată şi un altul care reprezintă un fund inelat, ambele provenite de la vase acoperite cu firnis negru (fig. 12/12-13), precum şi 11 fragmente de amfore greceşti – un fragment de buză şi 10 fragmente de pereţi, material ce permite încadrarea construcţiei în perioada sec. IV-III a. Chr.

Complexul nr. 1 (3/3/2007) a fost surprins în secţiunea 3, la adâncimea ce varia între 1,73 şi 1,81 m, fiind suprapus de construcţia precedentă, dar delimitată de ea de un strat de pământ gros de aproximativ 20-25 cm (fig. 13-14). Complexul, orientat de la sud-est spre nord-vest, se întindea pe o lungime de aproximativ 4,6 m şi prezintă aglomerări compacte de blocuri de piatră cu dimensiunile ce variau între 35×25×10 cm şi 20×15×8 cm. Printre pietre se aflau bucăţi de lut ars cu amprente de paie (fig. 14), dimensiunile cărora nu depăşeau mărimea de 8×4×2 şi 4×20×1 cm, lemn carbonizat şi cenuşă. În colţul de sud-est se evidenţiază o aglomeraţie de formă ovală cu diametrele de 1,45×1,56 m, compusă din pietre, bucăţi de lut ars, fragmente de ceramică cu urme de ardere secundară, cărbune de lemn şi cenuşă. Optsprezece pie-



Fig. 13. Saharna Mică. Complexul nr. 1.

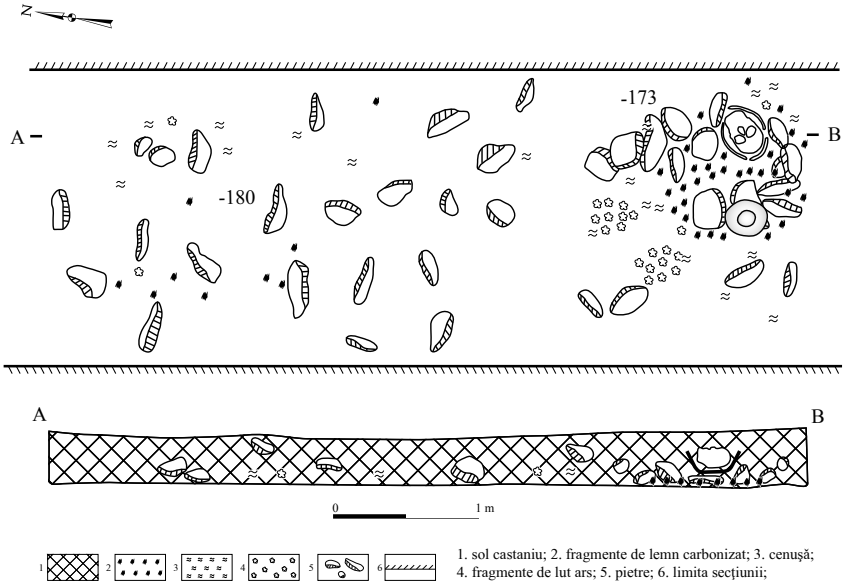


Fig. 14. Saharna Mică. Planul şi profilul complexului nr. 1.

tre cu dimensiunile de 38×25×18cm, 25×14×8cm, 12×8×4 cm erau depuse în jurul unui vas, de la care s-a păstrat partea inferioară (fig. 13). Vasul a fost modelat cu mâna, din pastă de lut amestecată cu şamotă, granule de nisip şi calcar. Arderea este completă, omogenă, culoarea neagră. Pe fundul vasului au fost depuse paie, pleavă, de la care s-a păstrat cenuşa şi boabe de grâu. Peste această masă se afla depus un craniu uman. Craniul avea maxilarul cu urme de tăietură din antichitate şi un molar bine conservat, ceea ce ar mărturisi prezenţa unui sacrificiu de om matur. Lângă pietrele din preajma vasului a fost găsit un alt vas, modelat la fel cu mâna, din pastă semifină, ars complet, omogen, de culoare cafenie. De la el s-a păstrat doar fundul plat, neevidenţiat şi pereţii din partea inferioară a trunchiului (fig. 14).

Bucăţile de lipitură, în număr de 58, prezintă lut în amestec cu paie (fig. 15/7). Dimensiunile lor variază de la 16×10×5 cm la 5×4×2 cm. După degajarea pietrelor şi bucăţilor de lut ars a fost sesizată o pată de arsură neagră care, în plan, repeta conturul complexului. Astfel s-a putut constata că ruinele construcţiei aveau grosimea de 30-35 cm, cu grosimea petei de arsură de 17-18 cm.

În complex au fost descoperite 78 fragmente de ceramică, dintre care şase provin de la o strachină modelată dintr-o pastă în amestec cu şamotă, arderea oxigenată, culoarea surie-închis. Peretele gurii este drept cu buza îngroşată şi uşor aplecată spre exterior, formând o muchie. Trunchiul este tronconic, având o proeminenţă aplatizată cu orificiu. Fundul este drept, uşor profilat. Diametrul gurii este de 23 cm, înălţimea 7,5 cm şi diametrul fundului este de 8 cm. Altele trei fragmente provin de la o strachină cu partea de sus uşor aplecată în interior, confecţionată dintr-o pastă semifină în amestec cu şamotă. Arderea – completă, omogenă. Culoarea – cafenie-roşietică. Suprafaţa recipientului a fost acoperită cu angobă. Umărul străchinii e înzestrat cu o proeminenţă alungită şi plată (fig. 15/3). Acest tip de străchini are largi similitudini în sortimentul ceramic sesizat la diverse monumente cunoscute atât la sud – Kalakača (Medović 1988, 107, sl. 90/3; 108, sl. 92/1) –, cât şi la nord de Dunăre – Balta Verde (Berciu, Comşa 1956, 381, fig. 120/2; 482, fig. 167/7), Ferigile (Vulpe 1967, pl. I, 1/97), Tg. Mureş (Crişan 1969, pl. X/11), Trinca (Leviţki 2006, fig. 31/14) etc. Astfel de recipiente au fost descoperite împreună cu materiale care se încadrează într-un diapazon cronologic relativ amplu, începând cu finele sec. VIII a. Chr. (Medović 1988, 429-430, sl. 324) şi până la mijlocul/sfârşitul secolului VI a. Chr. (Leviţki 2006, 104; Berciu, Comşa 1956, 482). Funcţionarea complexului în sec. VII-V a. Chr. este demonstrată şi prin fragmentele de vase-oală modelate din pastă de lut cu şamotă, acoperite cu slip negru-lucios, cu diametrul maxim plasat în partea de sus a trunchiului şi suporturi segmentoidale în zona inferioară (fig. 15/9). Astfel de vase sunt cunoscute la Vinţul de Jos, Tg. Mureş (Crişan 1969, pl. II/6), Balta Verde (Berciu, Comşa 1956, 318, fig. 50) şi sunt datate în sec. VI-V a. Chr. Din complex fac parte un pandan-

tiv din perete de vas modelat la roata olarului, în formă pentagonală cu orificiu pe centru (fig. 5/5); o rondelă din peretele unui vas modelat cu mâna (fig. 5/6); un fragment dintr-o măciucă din piatră de formă sferică (fig. 5/8).

Cele 70 fragmente de pereţi şi fragmentul de fund fac parte din acelaşi sortiment de ceramică care conform particularităţilor tehnice şi tehnologice permit încadrarea complexului în perioada sec. VII-V a. Chr.

În complex au mai apărut 12 oase, probabil de la animale mari cornute.

Cuptorul nr. 1 (1/2/2006) (fig. 16) a fost descoperit în secţiunea 2, la adâncimea de 0,38-0,45 m. Ruinele, în formă de patrulater neregulat cu latura lungă de 1,35 m, orientată vest-est, iar cea mică de 0,62 m, orientată nord-sud, reprezintă un amestec de pietre, bucăţi de lut ars, cenuşă şi fragmente de lemn carbonizat, care atingea grosimea 0,17-0,32 m. Bucăţile de lut, cu dimensiunile ce variau

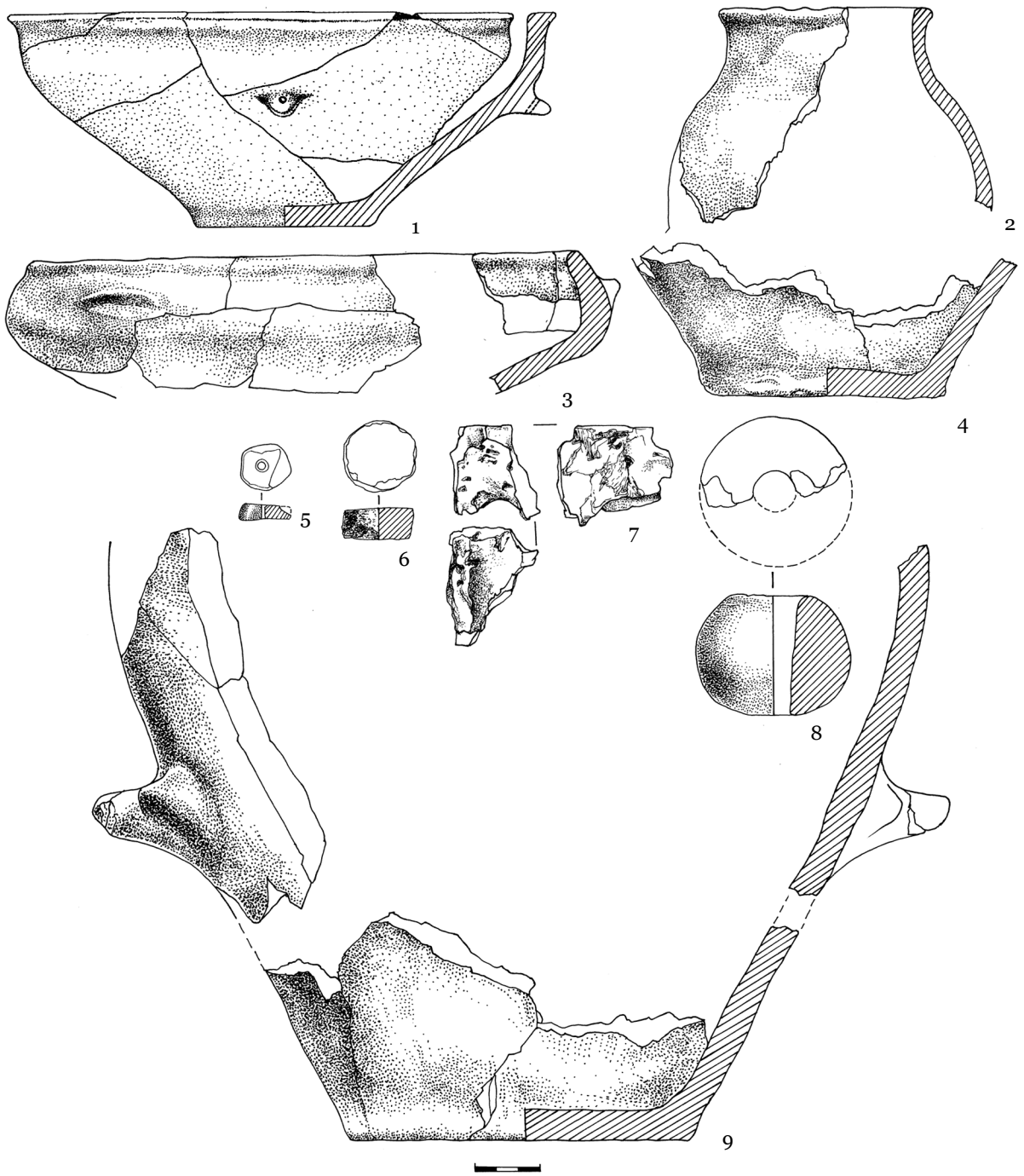


Fig. 15. Saharna Mică. Inventarul complexului nr. 1.

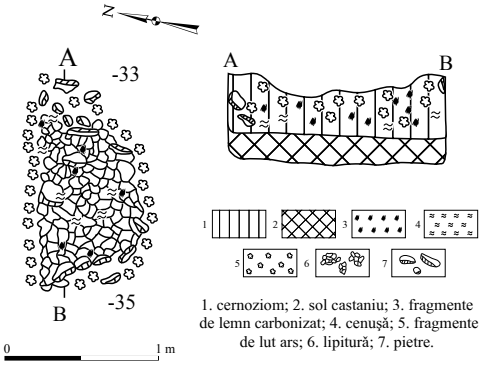


Fig. 16. Saharna Mică. Cuptorul nr. 1.

între 0,07×0,04×0,02 m şi 0,05×0,03×0,01 m, aparţineau la două grupe morfologice. Una provine de la lutuiala pereţilor, despre ce mărturisesc fragmentele cu amprente de nuiele cu diametrul de 0,01 m şi 0,02 m, modelate dintr-o pastă de lut în amestec cu vegetaţie, arderea lor fiind completă, culoarea galbenă, cu urme de ardere secundară. A doua grupă o formează fragmentele care au făcut parte de la vatră. De regulă, ele au suprafeţele netede, acoperite cu o crustă subţire, în care sunt vizibile particule minuscule de nisip. Fragmentele din această grupă au fost confecţionate din lut cu amestec de nisip, fiind supuse unei arderi neoxigenate, care le-a dat culoarea neagră sau cenuşie, ce trece în cafeniu sau cărămiziu în partea opusă. Pietrele, dimensiunile cărora variau între 0,27×0,25×0,10 m şi 0,10×0,07×0,04 cm, erau dispuse pe marginile cuptorului, formând în vremea funcţionării pereţii cuptorului.

Din complex au fost recuperate opt fragmente de ceramică, care au suferit schimbări esenţiale în urma arderii secundare. Ele sunt de la oale modelate cu mâna din pastă de lut cu degresanţi de şamotă. Astfel de ceramică, după particularităţile sale, poate fi atribuită sortimentului de vase traco-getice.

***

Aşezarea fortificată **Saharna Mare** (fig. 17) a fost amplasată pe un promontoriu stâncos de formă triunghiulară, situat la distanţa de 1 km spre sud de satul Saharna. Promontoriul are suprafaţa de circa 12 ha şi este delimitat la nord, est şi vest de defileuri cu malurile înalte şi abrupte, unica porţiune accesibilă fiind cea de sud. Astfel, acest loc prezenta din punct de vedere strategic unul dintre cele mai avantajoase spaţii pentru locuit. Anume din aceste considerente, în decursul mileniului I a. Chr., el a fost populat în permanenţă. Încă la începutul mileniului I a. Chr., în partea de sud-est a promontoriului a existat o aşezare hallstattiană, arheologic cunoscută ca Saharna „Dealul Mănăstirii". Aceasta o demonstrează prezenţa materialelor din sec. X-VIII/VII a. Chr. şi în primul rând al sortimentului ceramic cu decor incizat şi ştanţat, caracteristic culturii Cozia-Saharna. În sec. VII-VI/V a. Chr. aşezarea se întindea în partea centrală a promontoriului, despre ce mărturisesc materialele diagnostice. Printre acestea se remarcă vârfurile de săgeţi din os de formă piramidală cu baza rectangulară, care în regiunea Nistrului de Jos, după cum deja s-a relatat, sunt încadrate de majoritatea specialiştilor în perioada – ultimul sfert al sec. VII-lea – primul sfert al sec. VI a. Chr., precum şi vârful de săgeată din corn în formă de glonţ, care, la fel, are un diapazon cronologic larg de utilizare, fiind identic cu cel descoperit în cetatea Bel'sk (Шрамко 1987, 45, рис. 13/10), datat în sec. V a. Chr. (Шрамко 1987, 43). De asemenea prezintă interes fragmentele de străchini cu buza răsfrântă în afară, ornamentate cu decor incizat, similar celor din cultura Basarabi-Şoldăneşti descoperite în stratul cultural (Niculiţă 2007, 94, fig. 9/1), precum şi descoperirile din complexe închise, reprezentate de vase cu buza profilată în exterior, gâtul scurt ondulat, trunchiul globular ce formează un întreg cu fundul. Astfel de vase-cupe au largi similitudini în cetatea de la Matronino din sec. VII-V a. Chr. (Бессонова, Скорый 2001, 125, рис. 46/9), în înmormântările tumulare de la Lvov, regiunea Cherson (Тереножкин 1976, 50, рис. 22/2), Brobrica, datate cu sec. VII-VI a.

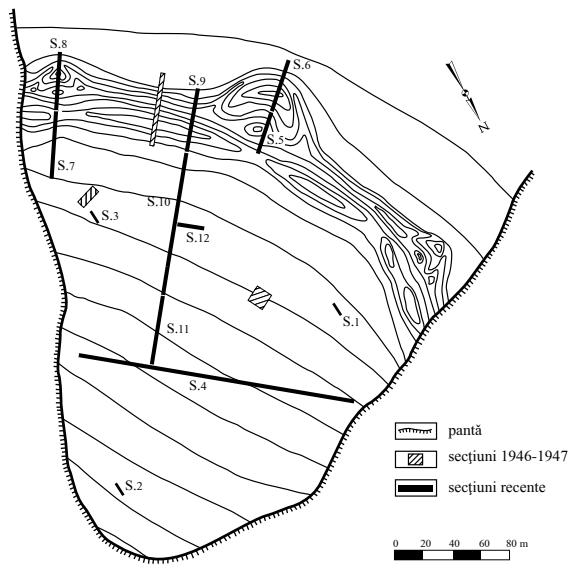
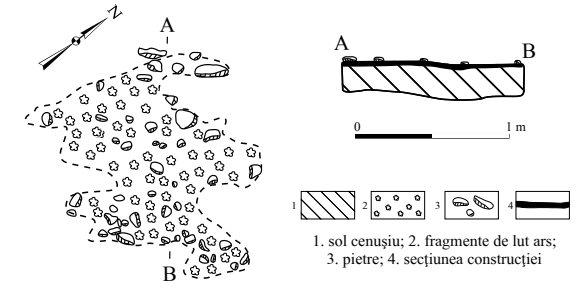


Fig. 17. Schiţă topografică a cetăţii Saharna Mare.

Chr. (Скорый 2003, 121, рис. 11/25). Către finele sec. V a. Chr. partea centrală a promontoriului a fost barată de o linie defensivă formată dintr-un „zid" ce avea în partea exterioară un şanţ adiacent săpat în roca nativă, în faţa căruia au fost construite trei bastioane în formă de semicerc amplasate unul în centru, iar celelalte două la flancuri (Niculiţă, Zanoci, Arnăut 2007, 27).

Ca urmare a investigaţiilor arheologice din anii 2001-2007, efectuate prin intermediul a 12 secţiuni cu o suprafaţă totală de 1298 m², au fost descoperite mai multe complexe, printre care şi cele din sec. VII-III a. Chr., amenajate pe suprafaţa nivelului antic de călcare. Ele prezintă ruine ale două construcţii, a unui cuptor şi a nouă vetre. Deşi în decursul cercetărilor s-a stabilit că pe promontoriul de la Saharna Mare s-au perindat mai multe perioade cultural-cronologice (Niculiţă, Zanoci, Matveev, Nicic 2003, 241-252), construcţiile sesizate la suprafaţa antică de călcare se încadrează într-un diapazon cronologic compact.

Construcţia nr. 1 (1/7/2003) (fig. 18) a fost descoperită în secţiunea 7, la adâncimea de 0,38 m. Ruinele ei prezentau o platformă cu lungimea de 1,40 m, lăţimea de 1,16 m şi grosimea de 0,08-0,10 m, depusă pe nivelul antic de călcare. Platforma era alcătuită din bucăţi de lut ars cu amprente de nuiele (fig. 19/6), diametrul cărora nu depăşea 1-3 cm, în amestec cu pietre, dimensiunile cărora variau între 5×7×10 cm şi 10×15×20 cm. Din ruinele construcţiei au fost culese 17 fragmente de ceramică modelată cu mâna (19/1-3, 5) şi un fragment de gât de amforă (fig. 19/4). Ceramica confecţionată cu mâna a fost modelată din pastă de lut cu impu-



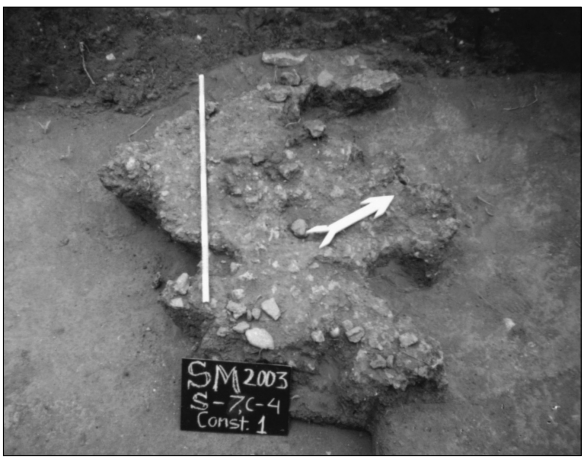


Fig. 18. Saharna Mare. Construcţia nr. 1.

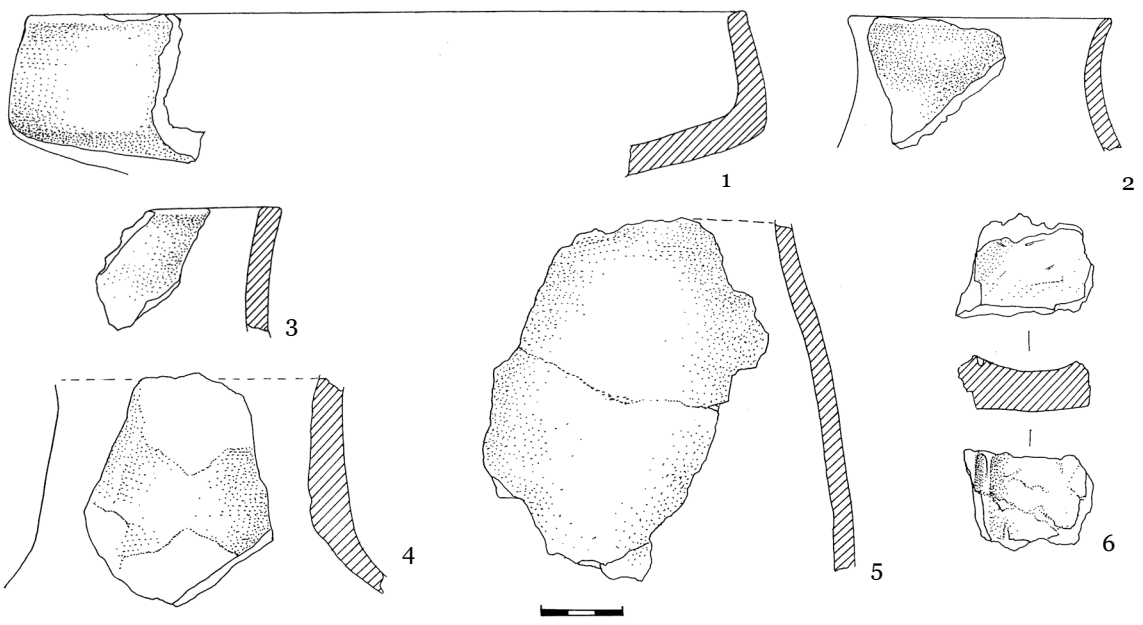
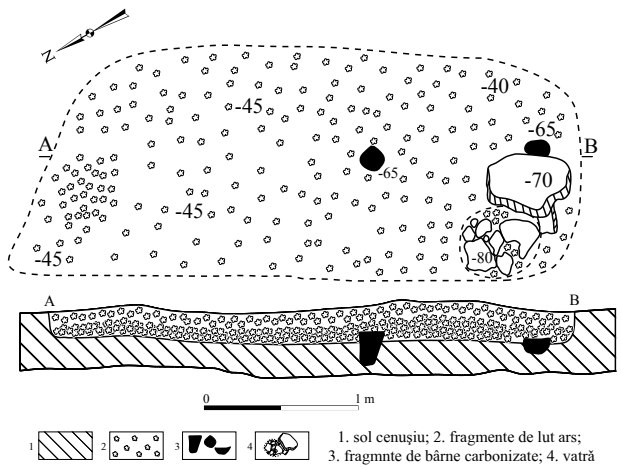


Fig. 19. Saharna Mare. Inventarul construcţiei nr. 1

rităţi de şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la cenuşiu la cărămiziu. Din această categorie se remarcă un fragment de la o strachină (fig. 19/1) cu trunchiul bitronconic şi cu partea superioară verticală. Diametrul gurii era de 26 cm, iar al trunchiului de 27,7 cm. Acest tip de străchini sunt caracteristice sortimentului ceramic din sec. IV-III a. Chr. Conform inventarului recuperat din construcţie, poate fi stabilit că ea a funcţionat în perioada sec. IV-III a. Chr.

Construcţia nr. 2 (1/11/2007) (fig. 20) a fost atestată în secţiunea 11, la adâncimea de 0,45 m. Vestigiile ei reprezintă o platformă de formă patrulateră cu lungimea de 3,4 m şi lăţimea de 1,1 m, compusă din bucăţi de lut ars cu amprente de nuiele, diametrul cărora nu depăşea 1-3 cm. Platforma avea grosimea de 10-30 cm, fiind depusă pe sol de culoare cenuşie. În partea centrală a locuinţei au fost descoperite două bucăţi de bârne carbonizate, îngropate în poziţie verticală. Prima bârnă a fost atestată la 0,25 m faţă de peretele de sud al construcţiei şi 0,75 m faţă de cel de vest. Bârna avea circa 0,15 cm în diametru şi se adâncea în sol cu 0,1 m. Cea de a doua bârnă era amplasată la 1 m spre nord faţă de cea precedentă. Ea avea diametrul de 0,15 m şi se adâncea cu 0,2 m. În colţul de sud al construcţiei a fost descoperită o vatră de formă patrulateră cu lungimea de 52 cm, lăţimea de 40 cm şi grosimea de 7 cm, amenajată din lut.



1



2



3

Fig. 20. Saharna Mare. Construcţia nr. 2: 1 - planul şi profilul construcţiei; 2 - platforma de fragmente de lut ars; 3- secţionarea construcţiei.

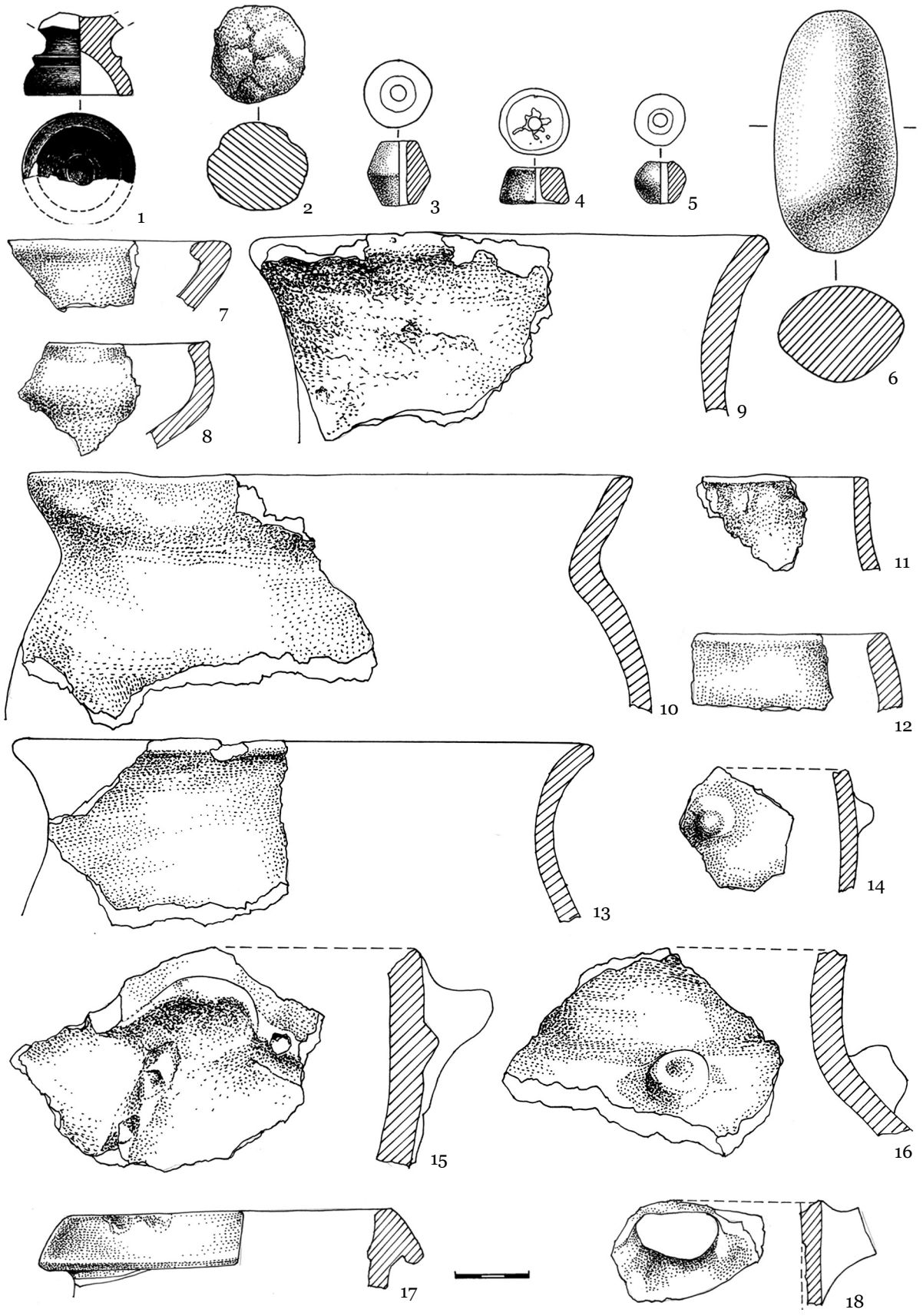


Fig. 21. Saharna Mare. Inventarul construcției nr. 2.

Din construcţie au fost recuperate trei fusaiole (fig. 21/3-5; nr. cat. 24-26), o bilă din lut (fig.21/2; nr. cat. 27), o cute (fig. 21/6; nr. cat. 23) şi 257 fragmente de ceramică.

Între fragmentele de ceramică descoperite în construcţie 241 au fost modelate cu mâna şi 16 la roata olarului.

Ceramica modelată cu mâna a fost confecţionată din pastă de lut cu impurităţi de şamotă. Arderea lor era incompletă şi neuniformă. Culoarea varia de la cărămiziu la cafeniu-închis. Dintre acestea se evidenţiază fragmente de strachină (fig. 21/7, 8), fragmente de ceşti (fig. 21/11) şi fragmente de oale (fig. 21/9, 10, 12-16), unele ornamentate cu proeminenţe aplatizate sau cilindrice (fig. 21/15, 16).

Ceramica confecţionată la roata olarului este reprezentată de o buză (fig. 21/17), 11 fragmente de perete şi trei fragmente de toartă de amforă (fig. 21/18), precum şi de un picior de kantaros. Fragmentul de buză de amforă a făcut parte de la un recipient modelat din pastă de lut cu degresanţi de nisip mărunt. Arderea – completă şi uniformă. Culoarea – cărămizie. Suprafaţa amforei a fost acoperită cu angobă de culoare gălbuie. Astfel de amfore au fost produse de olarii din Cnidos şi fac parte din tipul ID, după Monahov, fiind datate cu al doilea-al treilea sfert al sec. IV a. Chr. (Монахов 2003, 104, таб. 72). Piciorul de kantaros (fig. 21/1) a fost parte componentă a unui vas confecţionat din pastă de lut cu impurităţi de nisip mărunt. Arderea – completă şi uniformă. Culoarea – cărămizie. Atât suprafaţa exterioară, cât şi cea interioară a vasului a fost acoperite cu firnis negru.

Ceramica, atribuită după particularităţile sale categoriei de vase traco-getice, precum şi cea grecească încadrează această locuinţă în sec. IV-III a. Chr.

Cuptorul nr. 1 (1/7/2003) (fig. 22) a fost sesizat în secţiunea 7, la adâncimea de 0,6 m. În plan cuptorul avea formă ovală cu dimensiunile de 0,7×0,6 m, cu extremitatea de est aproape dreaptă. Vatra cuptorului, cu grosimea de 6-10 cm ce consta din pietre cu dimensiunile medii de 20×10×5 cm lipite cu lut, a fost amenajată pe un strat de sol cenuşiu. Bolta cuptorului a fost construită din lut, pereţii ei cu grosimea de 4-6 cm, păstrându-se până la înălţimea de 10-15 cm. În cuptor au fost descoperite 34 de bucăţi de lut ars de dimensiuni ce nu depăşeau 7×5×5 cm, pe care puteau fi întâlnite amprente de nuiele cu diametrul de 2-3 cm, probabil, din construcţia bolţii şi pereţilor.

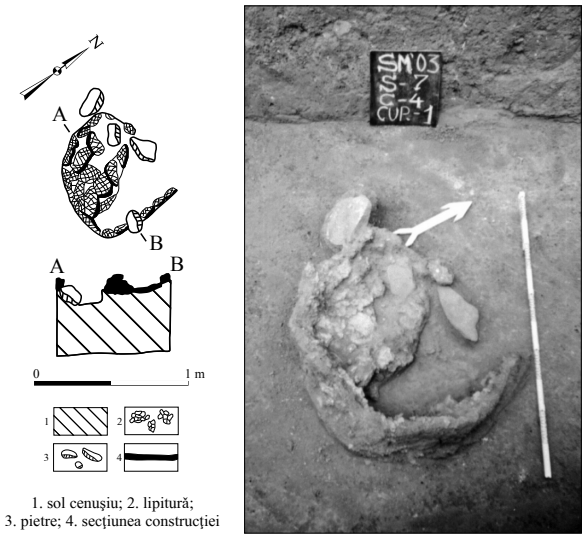
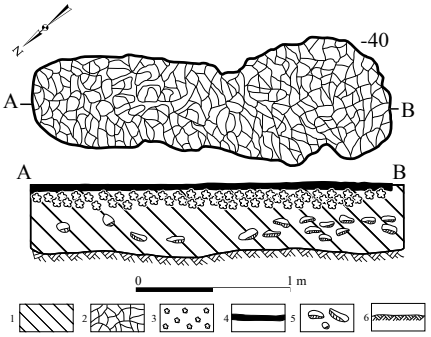


Fig. 22. Saharna Mare. Cuptorul nr. 1.

Vatra nr. 1 (1/4/2002) (fig. 23) a fost descoperită în secţiunea 4, la adâncimea de 0,4 m. În plan vatra avea formă oval-alungită cu marginile neregulate. Lungimea ruinelor vetrei sunt de 2,3 m, lăţimea variază între 0,6 m în partea de est la 0,74 m în partea de vest. Ea prezenta un strat de lut compact cu grosimea de 8 cm, depus pe o platformă groasă de 10 cm, compusă din sol cenuşiu în amestec cu lut ars. Suprafaţa vetrei este netedă, culoarea – cărămizie cu pete cenuşii.



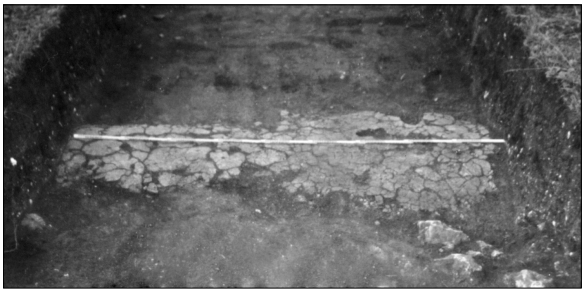


Fig. 23. Saharna Mare. Vatra nr. 1.

Vatra nr. 2 (2/4/2002) (fig. 24) a fost atestată în secţiunea 4, la adâncimea de 0,35 m. Ea avea formă ovală în plan cu dimensiunile de 0,70×0,32 m. Partea centrală a vetrei a fost deteriorată, crusta păstrându-se numai la extremităţi. Rămăşiţele vetrei prezintă un strat compact de lut ars cu grosimea de 4-6 cm, plasat direct pe solul de culoare cenuşie. Suprafaţa ei este de culoare cărămizie cu pete cenuşii.

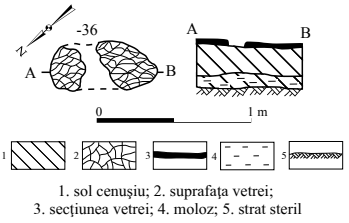
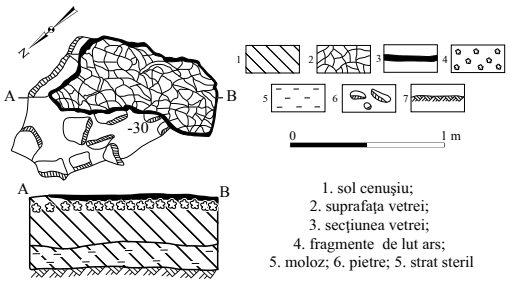


Fig. 24. Saharna Mare. Vatra nr. 2.

Vatra nr. 3 (3/4/2002) (fig. 25) a fost descoperită în secţiunea 4, la adâncimea de 0,28-0,30 m. În plan ea are o formă poligonală neregulată cu lungimea de 1,32 m, iar lăţimea variază de la 0,35 la 0,88 m. Crusta din lut avea grosimea de circa 4 cm şi s-a păstrat doar în partea de sud a vetrei pe o lungime de circa 1,08 m şi lăţime de 0,44 m. Vatra a fost amenajată direct pe solul antic, pe alocuri la bază fiind folosite şi pietre cu dimensiunile medii de 25×20×7 cm. Pe suprafaţa vetrei a fost executată o incizie în formă de semicerc cu lăţimea de 0,3 cm şi diametrul de 30 cm. Culoarea vetrei la suprafaţă este cărămizie cu pete cenuşii.



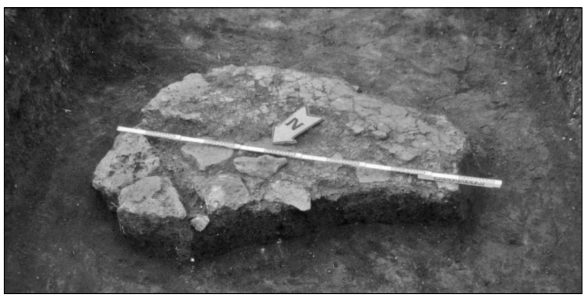
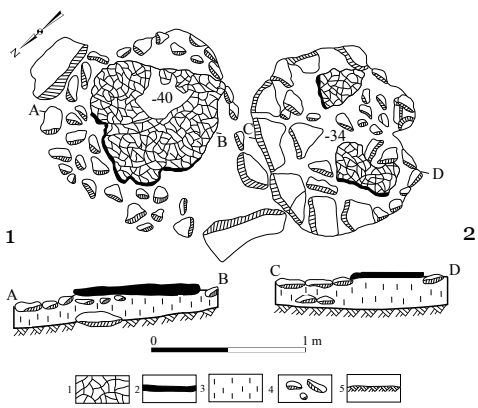


Fig. 25. Saharna Mare. Vatra nr. 3.

Vatra nr. 4 (4/4/2002) (fig. 26/1) a fost evidenţiată în secţiunea 4, la adâncimea de circa 0,4 m. Ea avea forma ovală în plan cu diametrele 1,0×1,2 m. Vatra a fost amenajată pe un strat de lespezi de piatră dimensiunile cărora variază de la 10×8×5 cm la 30×20×8 cm, peste care s-a aplicat o lipitură din lut cu grosimea de 12-14 cm. Crusta de lut ars ocupă partea centrală a construcţiei, având la fel o formă ovală cu dimensiunile de 0,8×0,9 cm. Culoarea vetrei la suprafaţă este cărămizie cu pete cenuşii.

Vatra nr. 5 (5/4/2002) (fig. 26/2) a fost descoperită în secţiunea 4, la adâncimea de 0,34 m. În plan vatra are o formă aproape circulară cu diametrul de 1,2 m. Ea era construită din pietre şi lut. Pietrele, de dimensiuni ce variază de la 50×20×10 cm la 20×20×10 cm, au fost aranjate pe solul antic de călcare. Peste acestea şi în spaţiul dintre ele a fost lipit lut cu grosimea de 8 cm. Vatra mai bine s-a păstrat pe o suprafaţă de 20×30 cm în partea de sud şi pe o suprafaţă 30×40 cm în partea de nord-vest a complexului. Culoarea este cărămizie cu pete cenuşii, rezultate de la ardere.



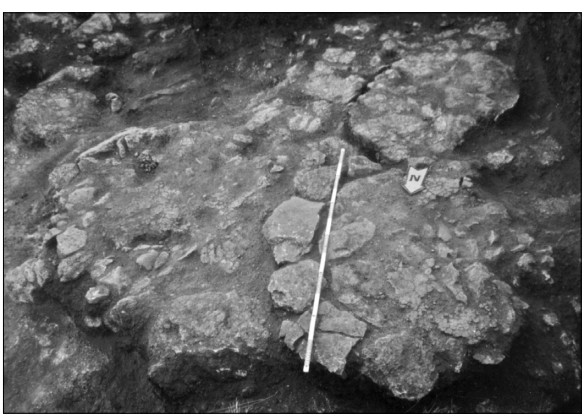
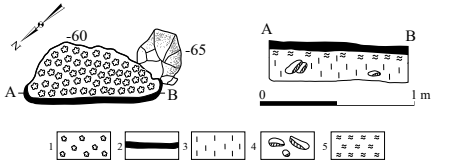


Fig. 26. Saharna Mare. Vetrele nr. 4 şi nr. 5.

Vatra nr. 6 (6/4/2002) (fig. 27) a fost atestată în secţiunea 4, la adâncimea de 0,6 m. Ea reprezenta o platformă compactă din lut de formă ovală-alungită cu dimensiunile de 1,0×0,4 m şi grosimea de 0,1 m. Platforma a fost amenajată din lut de culoare galbenă. Ea fost depusă pe un strat de cenuşă cu grosimea 4-6 cm, care, la rândul său, suprapunea nivelul antic de călcare. Sub extremitatea de vest a vetrei a fost descoperit un vas de tip borcan, modelat cu mâna din pastă de lut cu ingrediente de şamotă granulată. Arderea este incompletă şi neuniformă. Culoarea – cărămizie cu pete cenuşii-închis. Vasul (fig. 27/3) avea gâtul scurt ce se lărgea spre gură, trunchiul globular, având înălţimea de 30 cm, diametrul gurii – de 20 cm, diametrul trunchiului – 23 cm, diametrul fundului – 11 cm, grosimea pereţilor – 1 cm. Astfel de exemplare sunt caracteristice sortimentului ceramic traco-getic din sec. IV-III a. Chr. Probabil în această perioadă a şi funcţionat vatra nr. 6.

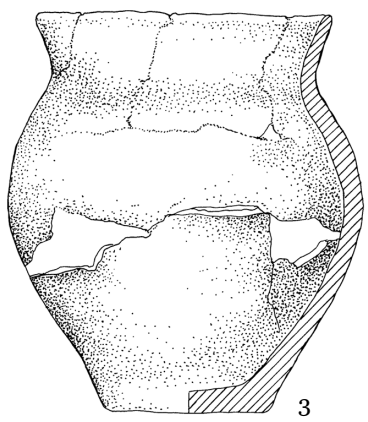


1

1. fragmente de lut ars; 2. secţiunea vetrei; 3. argilă; 4. pietre; 5. cenuşă



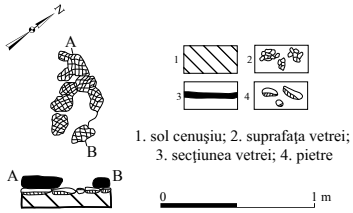
2



3

Fig. 27. Saharna Mare. 1-2 - vatra nr. 6; 25 - vas descoperit sub vatră..

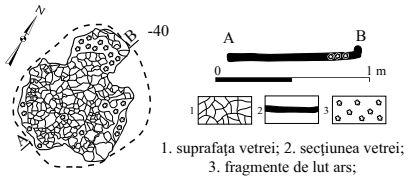
Vatra nr. 7 (1/7/2003) (fig. 28) a fost evidenţiată în secţiunea 7, la adâncimea de 0,93 m. Ea reprezintă o aglomeraţie de lut ars de formă oval-alungită cu lungimea de 0,58 m şi lăţimea de 0,30 m. Vatra cu grosimea de 8-10 cm a fost amenajată pe un strat de pietre cu dimensiunile de 25×10×5 – 5×5×3 cm.



1. sol cenuşiu; 2. suprafaţa vetrei; 3. secţiunea vetrei; 4. pietre

Fig. 28. Saharna Mare. Vatra nr. 7.

Vatra nr. 8 (1/11/2007) (fig. 29) a fost descoperită în secţiunea 11, la adâncimea de 0,4 m. Ea a fost construită din lut în amestec cu pleavă, fiind arsă neuniform. Culoarea variază de la cărămiziu la negru. În plan vatra avea formă aproximativ ovală cu diametrele de 0,9×0,8 m şi grosimea de 3,5 cm. Vatra era înzestrată cu o gardină, grosimea căreia era de 2,0 cm ce se înălţa faţă de suprafaţa vetrei cu circa 4,0 cm.



1. suprafaţa vetrei; 2. secţiunea vetrei; 3. fragmente de lut ars;

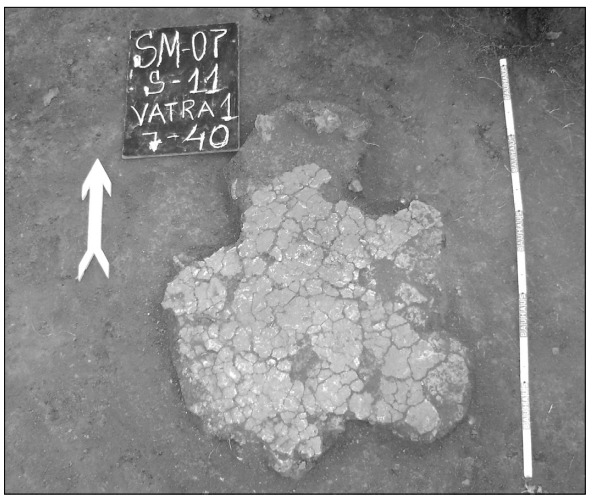


Fig. 29. Saharna Mare. Vatra nr. 8.

Vatra nr. 9 (2/11/2007) (fig. 30/1, 2) a fost descoperită în secţiunea 11, la adâncimea de 0,4 m. În plan vatra avea formă aproximativ rotundă cu

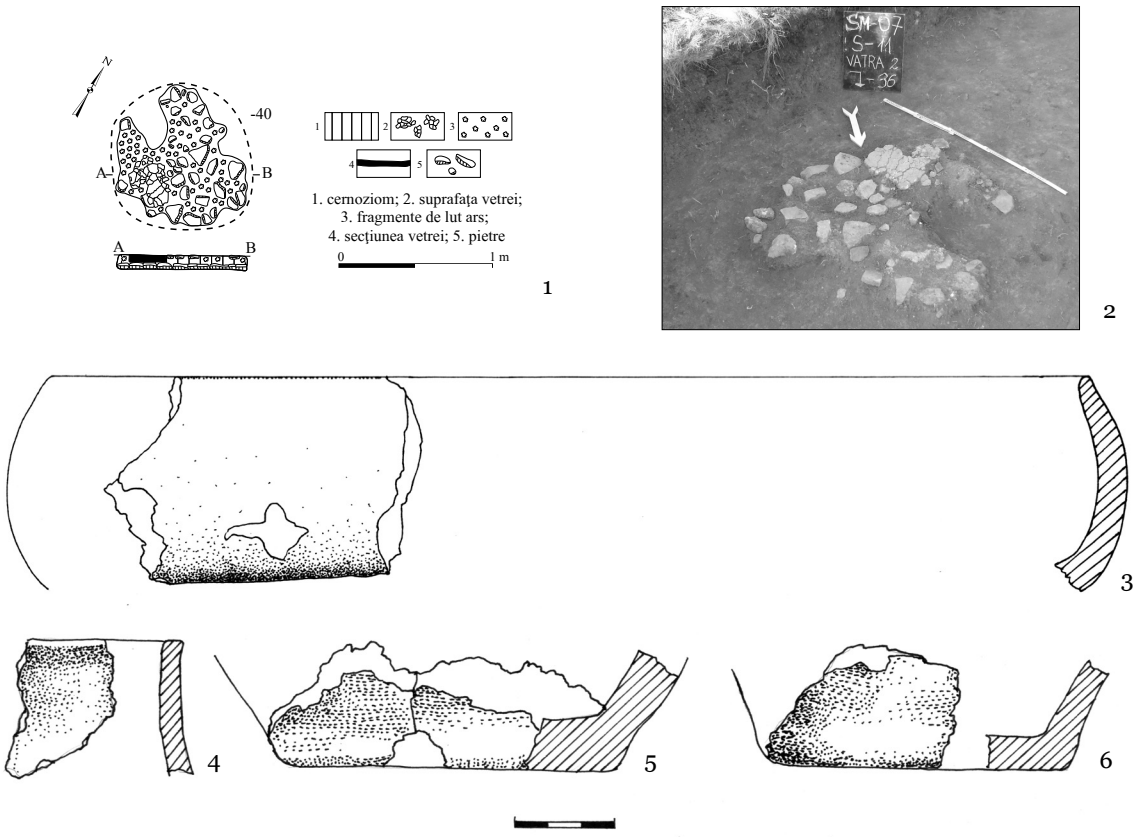


Fig. 30. Saharna Mare. 1-2 - vatra nr. 9; 3-6 - ceramică descoperită în construcţia vetrei nr. 9.

diametrul de circa 1,2 m. Ea a fost amenajată pe o platformă cu grosimea de circa 7 cm constituită din pietre (39 bucăţi), dimensiunile medii ale cărora nu depăşeau 15×10×5 cm şi cioburi de vase lucrate cu mâna (10 fragmente). Peste această platformă a fost depus un strat de lut cu grosimea de circa 8 cm, care s-a păstrat compact doar în partea de vest a vetrei. Suprafaţa vetrei este toată în crăpături, având o culoare cărămizie cu pete cenuşii. Fragmentele ceramice (fig. 30/3-6) utilizate la construcţia vetrei au făcut parte de la vase modelate din pastă de lut cu impurităţi de şamotă. Arderea lor era incompletă şi neuniformă. Culoarea varia de la cărămiziu la cenuşiu. Dintre acestea se evidenţiază un fragment de la o strachină (fig. 30/3) cu marginea uşor arcuită în interior şi buza tăiată oblic. Strachina avea diametrul gurii de 31,5 cm şi al trunchiului de 34,5 cm. Atât strachina, cât şi restul fragmentelor ceramice se încadrează în sortimentul recipientelor de factură traco-getică.

***

Cetatea **Saharna „La Şanţ”** este amplasată la est de cetatea Saharna Mare, pe malul abrupt şi stâncos al defileului „Valea Crac”. Incinta fortificaţiei are o formă semiovală şi ocupă o suprafaţă de 180×65 m (fig. 31). Din partea de nord aşezarea era apărată natural de malul abrupt al râpei, dinspre vest, est şi sud – de un sistem defensiv de la care s-a păstrat un val cu şanţ adiacent (Zanoci, Moldovan 2004, 130-138; Zanoci, Băţ 2007, 287-298). La acest obiectiv arheologic a fost investigată o suprafaţă de circa 256 m², fiind descoperită deocamdată o singură construcţie amenajată la nivelul antic de călcare.

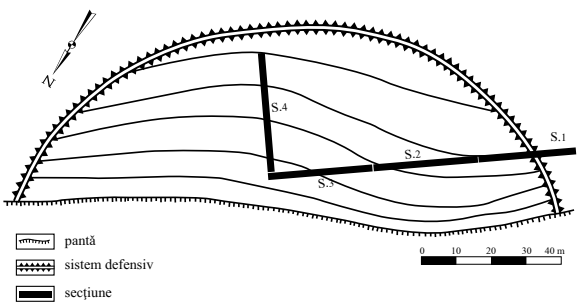


Fig. 31. Planul cetăţii Saharna „La Şanţ”.

Cuptorul nr. 1 (1/1/2003) (fig. 32/1, 2) a fost descoperit sub dărâmătura palisadei, la adâncimea de 0,68 m. Ruinele cuptorului aveau formă patrulateră cu dimensiunile de 0,94×0,74 m. Vatra cuptorului avea grosimea de 5-7 cm şi a fost amenajată pe un strat de bucăţi de pietre de calcar cu dimensiunile medii de 0,15×0,10×0,05 m. În partea de nord şi vest s-au păstrat fragmente de la pereţii şi bolta cuptorului pe o înălţime de 0,10-0,15 m. Pe vatră şi între rămăşiţele cuptorului au fost descoperite 68 fragmente de la vase confecţionate cu mâna (fig. 32/3-9). Cioburile descoperite fac parte de la vase modelate din pastă de lut cu impurităţi de şamotă. Arderea este neuniformă şi incompletă. Culoarea variază de la gri-închis la cărămiziu-brun. Unele fragmente poartă urme de ardere secundară, având culoare gri-închis sau neagră. Această ceramică poate fi atribuită sortimentului de vase traco-getice şi datată cu sec. IV-III a. Chr.

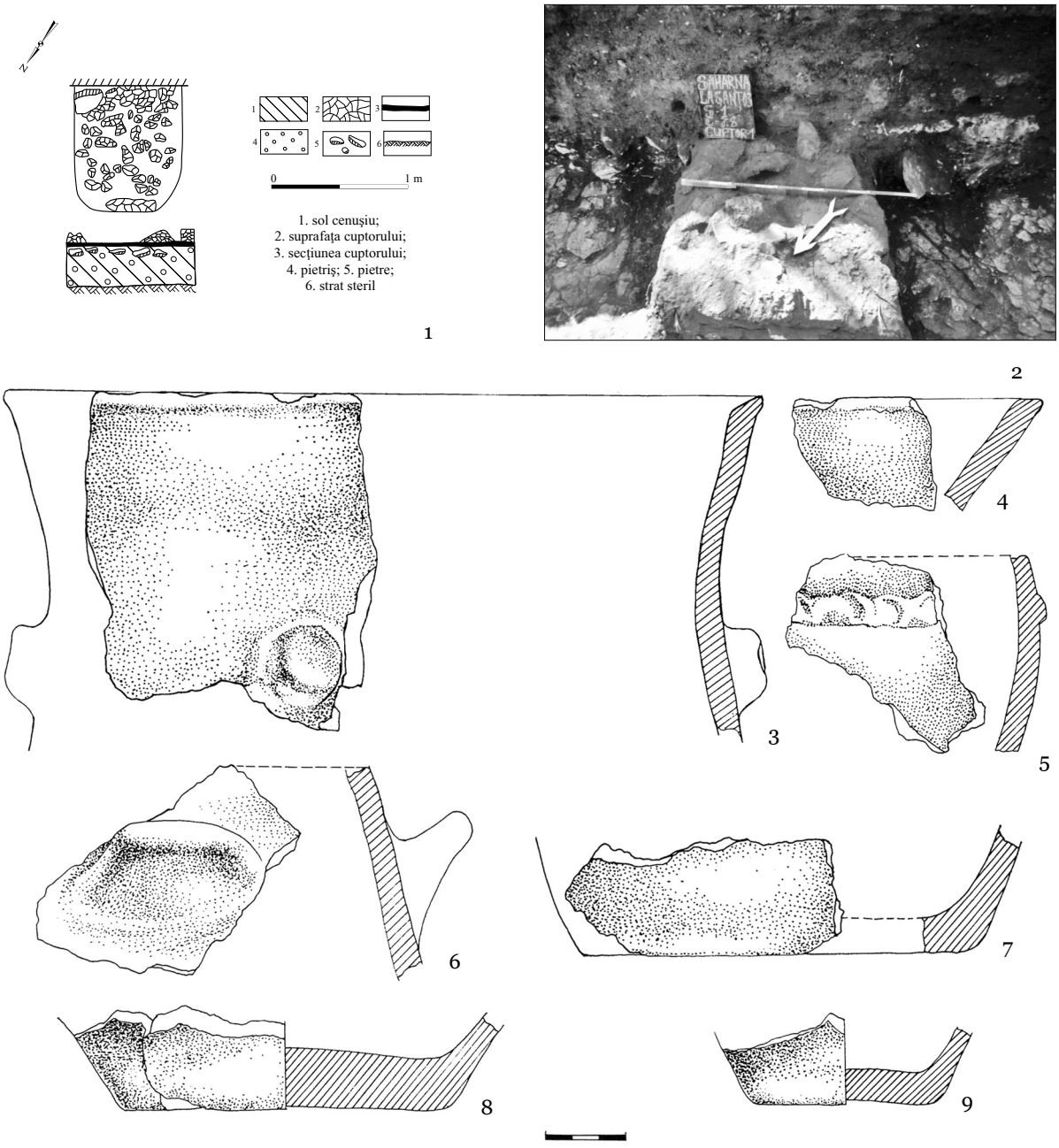


Fig. 32. Saharna „La Şanţ”. 1-2 - Cuptorul nr. 1; 3-9 - inventarul cuptorului nr. 1.

***

Cercetările perieghetice efectuate în aşezările din zona satului Saharna la finele anilor 40 – anii 50 ai secolului trecut, deşi s-au soldat cu materiale semnificative, acestea însă permiteau evidenţierea doar a două perioade istorice în care au funcţionat aceste situri: sec. X/IX – a doua jumătate a sec. VIII a. Chr. şi sec. IV-III a. Chr.

Prin investigaţiile de amploare din ultimii ani la aşezările Saharna Mică, Saharna Mare şi Saharna „La Şanţ" au fost puse la dispoziţie vestigii care permit o nouă viziune asupra cronologiei acestor situri. Prin sesizarea materialelor din sec. VII-V a. Chr. se stabileşte că în regiunea Saharnei s-a locuit neîntrerupt începând cu finele sec. al XII / sec. XI a. Chr. până la finele sec. III a. Chr.

Însă în pofida acestor realizări convingătoare şi rectificări de ordin cultural-cronologic esenţiale, rămân totuşi un şir de probleme ce îşi aşteaptă încă rezolvarea:

- supoziţia, conform căreia promontoriul Saharna Mică a fost în sec. X-VIII/VII a. Chr. abandonat de populaţia care l-a locuit în perioada anterioară, bazată pe lipsa, până în prezent, în stratul cultural, precum şi în complexe închise a materialelor caracteristice acestei perioade, este provizorie;
- la situl Saharna Mare, deşi a fost descoperit un fragment de vas cu decor incizat, caracteristic faciesului Sihleanu-Râmnicele, considerăm că este prematur de afirmat că promontoriul a fost populat începând cu finele sec. XII a. Chr.;
- problematică este şi vremea abandonării de către locuitori a acestor trei promontorii la sfârşitul sec. III a. Chr. Cu regret, deocamdată este imposibil de a demonstra că către anii 199-189 a. Chr. populaţia părăsise sau locuia siturile de la Saharna Mică, Saharna Mare şi Saharna „La Şanţ".

Numai investigaţiile exhaustive la toate obiectivele arheologice din zona satului Saharna: Saharna Mică, Saharna Mare, Saharna „Ţiglău", Saharna „Dealul Mănăstirii", Saharna „La Şanţ", sperăm că vor clarifica completamente corelarea cultural cronologică a monumentelor arheologice din regiunea Nistrului Mijlociu, contribuind în aşa mod şi la determinarea etnoculturală a comunităţilor din acest spaţiu în mileniul I a. Chr.

CATALOGUL DESCOPERIRILOR

Saharna Mică

1. *Vârf de ac* (fig. 12/8). Secţiunea 3/2007, construcţia nr. 4. Confecţionat din fier. L=4,8 cm, Gr=0,2 cm. Inedit.

2. *Lamă de cuţit* (fig. 12/7), fragment. Secţiunea 3/2007, construcţia nr. 4. Confecţionată din fier. L_1=3,3 cm, L_2=1,7 cm, Gr=0,2 cm. Inedit.

3. *Vârf de săgeată* (fig. 12/6). Secţiunea 3/2007, construcţia nr. 4. Confecţionat din bronz. Forma – cu trei aripioare. L=3 cm, $L_{bucşei}$=0,9 cm, D=0,4 cm. Inedit.

4. *Mărgică* (fig. 6/7), fragment. Secţiunea 1b/2005, construcţia nr. 2. Confecţionată din pastă sticloasă mată, de culoare albastră-deschis. Forma – inelară. D=1,0 cm, D_{orf}=0,3 cm. Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007, fig. 22/7).

5. *Mărgică* (fig. 12/5), fragment. Secţiunea 3/2007, construcţia nr. 4. Confecţionată din pastă sticloasă mată, de culoare albastră. Forma – cilindrică. D=1,1 cm, H=0,9 cm, D_{orf}=0,7 cm. Inedit.

6. *Mărgică* (fig. 12/4). Secţiunea 3/2007, construcţia nr. 4. Confecţionată din pastă sticloasă mată, de culoare albastră. Forma – cilindrică. D=1,1 cm, H=0,7 cm, D_{orf}=0,5 cm. Inedit.

7. *Mandibulă de bovină prelucrată* (fig. 10/2), fragment. Secţiunea 3/2007, construcţia nr. 3. Pe suprafeţele faciale, cu o unealtă ascuţită, au fost aplicate rânduri de adâncituri zimţate. L_1=24,5 cm, L_2=9,0 cm, Gr=2,4 cm. Inedit.

8. *Cute* (fig. 12/2), fragment. Secţiunea 3/2007, construcţia nr. 3. Confecţionată din piatră de gresie. Forma – tronconică. L=11,5, D_b=1,5 cm, D_b=3,3 cm.

9. *Măciucă* (fig. 15/7), fragment. Secţiunea 3/2007, complexul nr. 1. Confecţionată din piatră de râu. Forma – sferică cu orificiu în centru. D_{max}=6,9 cm, D_{orf}=1,9 cm. Inedit.

10. *Fusaiolă* (fig. 4/2). Secţiunea 1/2004, construcţia nr. 1. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la cafeniu la cenu-

şiu. Forma – tronconică. H=2,6 cm, D_b=1,4 cm, D_b=2,9 cm, D_{orf}=0,6 cm. Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007, fig. 11/8.

11. *Fusaiolă* (fig. 4/3). Secţiunea 1/2004, construcţia nr. 1. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la cărămiziu la cenuşiu. Forma – bitronconică. H=1,9 cm, D_{max}=2,1 cm, D_b=0,7 cm, D_b=1,5 cm, D_{orf}=0,4 cm. Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007, fig. 11/9.

12. *Fusaiolă* (fig. 4/1). Secţiunea 1/2004, construcţia nr. 1. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea – cafenie. Forma – bitronconică. H=2,5 cm, D_{max}=3,7 cm, D_b=1,0 cm, D_b=1,9 cm, D_{orf}=0,8 cm. Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007, fig. 11/10.

13. *Fusaiolă* (fig. 6/3). Secţiunea 1b/2005, construcţia nr. 2. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la cenuşiu la cenuşiu-închis. Forma – sferică. H=3,0 cm, D_{max}=3,2 cm, D_{orf}=1,0 cm. Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007, fig. 22/2.

14. *Fusaiolă* (fig. 6/4). Secţiunea 1b/2005, construcţia nr. 2. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la cenuşiu-deschis la cenuşiu-închis. Forma – bitronconică. H=2,6 cm, D_{max}=3,0 cm, D_b=1,2 cm, D_b=1,7 cm, D_{orf}=0,9 cm. Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007, fig. 22/3.

15. *Fusaiolă* (fig. 6/5). Secţiunea 1b/2005, construcţia nr. 2. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la cenuşiu la cenuşiu închis. Forma – sferică. H=2,6 cm, D_{max}=2,7 cm, D_{orf}=1,0 cm. Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007, fig. 22/4.

16. *Fusaiolă* (fig. 6/6). Secţiunea 1b/2005, construcţia nr. 2. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea – cafenie. Forma – bitronconică. H=2,2 cm, D_{max}=2,6 cm, D_b=0,8 cm, D_b=0,9 cm, D_{orf}=0,6 cm. Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007, fig. 22/5.

17. *Fusaiolă* (fig. 6/2). Secţiunea 1b/2005, construcţia nr. 2. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la cenuşiu-deschis la cenuşiu-închis. Forma – bitronconică. H=3,9 cm, D_{max}=3,0 cm, D_b=1,1 cm, D_b=1,3 cm, D_{orf}=0,9 cm. Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007, fig. 22/6.

18. *Fusaiolă* (fig. 12/3). Secţiunea 3/2007, construcţia nr. 4. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu nisip, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea – cenuşie. Forma – tronconică. H=3,1 cm, D_b=1,2 cm, D_b=2,8 cm, D_{orf}=0,6 cm. Inedit.

19. *Rondelă* (fig. 15/5). Secţiunea 3/2007, complexul nr. 1. Confecţionată din peretele unui vas modelat din pastă semifină, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la galben la negru. Forma – rotundă. D_{max}=3,1 cm, Gr=1,3 cm. Inedit.

20. *Figurină antropomorfă* (fig. 6/1). Secţiunea 1b/2005, construcţia nr. 2. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la cafeniu la cenuşiu-deschis. Formă – cilindrică. Într-un mod stilizat se evidenţiază ochii, nasul şi gura. În partea de jos, prin două proeminenţe, au fost redate membrele inferioare, dintre care s-a păstrat doar unul. H=4,7 cm; D=1,8-2,3 cm. Figurina este străbătută de un orificiu cu diametrul de până la 0,8 cm. Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007, fig. 22/8.

21. *Vas miniatural* (fig. 4/14). Secţiunea 1/2004, construcţia nr. 1. Confecţionat din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la cenuşiu la negru. Vasul avea buza verticală, pereţii uşor arcuiţi, fundul plat. H=2,3 cm, D_g=4,5 cm, D_f=2,3 cm. Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007, fig. 11/7.

22. *Pandantiv* (fig. 15/5). Secţiunea 3/2007, complexul nr. 1. Confecţionat din peretele unui vas ceramic. Forma – pentagonală. L_1=2,4 cm, L_2=2,1 cm, Gr=0,6 cm, D_{orf}=0,4 cm. Inedit.

Saharna Mare

23. *Cute* (fig. 21/6) Secţiunea 11/2007, construcţia nr. 2. Confecţionată din piatră de gresie. Forma – elipsoidală. L_1=9,8 cm, L_2=4,8 cm, Gr=3,4 cm. Inedit.

24. *Fusaiolă* (fig. 21/3). Secţiunea 11/2007, construcţia nr. 2. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la cafeniu la ce-

nuşiu închis. Forma – bitronconică. H=2,6 cm, D_{max}=2,6 cm, D_b=1,5 cm, D_{orf}=0,6 cm. Inedit.

25. *Fusaiolă* (fig. 21/5). Secţiunea 11/2007, construcţia nr. 2. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la cenuşiu la negru. Forma – bitronconică. H=1,6 cm, D_{max}=2,1 cm, D_b=1,1 cm, D_{orf}=0,5 cm. Inedit.

26. *Fusaiolă* (fig. 21/4). Secţiunea 11/2007, construcţia nr. 2. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la cărămiziu la cenuşiu. Forma – tronconică. H=1,5 cm, D_b=2,2 cm, D_b=2,6 cm, D_{orf}=0,5 cm. Inedit.

27. *Bilă* (fig. 21/2). Secţiunea 11/2007, construcţia nr. 2. Confecţionată din pastă de lut în amestec cu şamotă, arderea – neuniformă şi incompletă, culoarea variază de la cărămiziu la cenuşiu închis. Forma – sferică. D=4 cm. Inedit.

Bibliografie

Arnăut 2000: T. Arnăut, Aşezarea fortificată „Saharna Mare" – raion Rezina, In: Istro-Pontica, Muzeul Tulcean la 50-a aniversare (Tulcea 2000), 93-104.

Berciu, Comşa 1956: D. Berciu, E. Comşa, Săpăturile arheologice de la Balta Verde şi Gogoşu. MCA II, Bucureşti, 1956.

Harţuche 1972: N. Harţuche, Un nou aspect cultural de la sfârşitul epocii bronzului la Dunărea de Jos. Pontica V, Constanţa, 1972, 59-75.

Harţuche 1973: N. Harţuche, Consideraţii la cunoaşterea epocii bronzului în jud. Brăila. SCIV 17, 24, 1973.

Histria 1954: Histria. Monografie arheologică, vol. I (Bucureşti 1954).

Kašuba, Haheu, Leviţki 2000: M. Kašuba, V. Haheu, O. Leviţki, Vestigii traco-getice pe Nistrul Mijlociu (Bucureşti 2000).

László 1994: A. László, Legături între regiunea Dunării de Jos şi spaţiul Egeo-Anatolian la sfârşitul epocii bronzului şi începutul epocii fierului. Memoria Antiquitatis XXI, 1977, 115-128.

Leviţki 2006: O. Leviţki, Necropola tumulară hallstattiană târzie Trinca-„Drumul Feteştilor (Iaşi 2006).

Medović 1988: P. Medović, Kalakača. Naselje ranoǵ ǵvozdenoǵ doba (Novi Sad 1988).

Morintz 1978: S. Morintz, Contribuţii arheologice la istoria tracilor timpurii, I (Bucureşti 1978).

Niculiţă 2004: I. Niculiţă, Thraco-Getica. Studii şi materiale (Chişinău 2004).

Niculiţă 2007: I. Niculiţă, Raport preliminar despre rezultatele investigaţiilor arheologice la monumentele epocii fierului din zona Saharna în anul 2006 (Chişinău 2007).

Niculiţă, Arnăut 2004: I. Niculiţă, T. Arnăut, Cult Constructions in the Balkan-Carpathian-Pontic Space in the First Mllennium B.C. In: (Ed. V. Cojocaru, V. Spinei) Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to the Middle Ages (Iaşi 2004), 71-88.

Niculiţă, Arnăut, Zanoci 2007: I. Niculiţă, T. Arnăut, A. Zanoci, Cercetări arheologice la Saharna Mică. In: Studia in honorem Florea Costea (Braşov 2007), 83-124.

Niculiţă, Nicic 2002: I. Niculiţă, A. Nicic, Rezultatele cercetărilor perieghetice la situl traco-getic Saharna Mare. Carpatica 15, Užgorod, 2002, 66-84.

Niculiţă, Teodor, Zanoci 2002: I. Niculiţă, S. Teodor, A. Zanoci, Butuceni. Monografie arheologică (Bucureşti 2002).

Niculiţă, Zanoci, Matveev, Nicic 2003: I. Niculiţă, A. Zanoci, S. Matveev, A. Nicic, Les monuments thraco-gètes de la zone de Saharna. Studia Antiqua et Archaeologica IX, Iaşi, 2003, 241-252.

Niculiţă, Zanoci 2004: I. Niculiţă, A. Zanoci, Sistemul defensiv la traco-geţii din regiunea Nistrului Mijlociu. Thracians and Circumpontic World. Proceedings of the Ninth International Congress of Thracology, II, Chişinău, 2004, 104-129.

Niculiţă, Zanoci, Arnăut 2007: I. Niculiţă, A. Zanoci, T. Arnăut, Sistemul defensiv al cetăţii din epoca fierului – Saharna Mare, Tyragetia, s.n. 1, vol. I [XVI], 2007, 27-62.

Simion 2003: G. Simion, Culturi antice în zona Gurilor Dunării, vol. I (Tulcea 2003).

Zanoci, Băţ 2007: A. Zanoci, M. Băţ, Cercetările arheologice la situl traco-getic Saharna „La Şanţ" (campania 2006), Tyragetia, s.n. 1, vol. I [XVI], 2007, 287-298.

Zanoci, Moldovan 2004: A. Zanoci, V. Moldovan, Getic citadel Saharna-„La Şanţ". Thracians and Circumpontic World. Proceedings of the Ninth International Congress of Thracology, II, Chişinău, 2004, 130-138.

Мелюкова 1964: А. Мелюкова, Вооружение скифов. САИ, вып. Д, 7-4, Москва, 1964.

Монахов 2003: С.Ю. Монахов, Греческие амфоры в Причерноморье. Типология. Каталог-определитель (Саратов 2003).

Смирнов 1949: Г.Д. Смирнов, Скифское городище и селище «Большая Сахарна». Краткие Сообщения Института Истории Материальной Культуры 26, Москва, 1949, 93-96.

Смирнов 1949а: Г.Д. Смирнов, Итоги археологических исследований в Молдавии в 1946 г. В сб.: Ученые записки Института Истории, Языка и Литературы (Кишинев 1949), 189-202.

Surface structures from the settlements nearby Saharna village

Abstract

Several Iron Age monuments are known in the village of Saharna, Rezina region. For a few years planned archeological research had been conducted in three of them: Saharna Mică, Saharna Mare and Saharna "La Şanţ". In the course of research, it was established that Saharna Mare stony cape was first settled in the end of the 12th century B.C. In the 11th century B.C. an unfortified settlement existed here. By the end of this century or at the end of the next century, it was abandoned and the population moved to another area. As evidenced by the archaeological materials Saharna Mică cape was resettled by the 7th century B.C. The most intensive economic development the settlement reached in the 6th-5th centuries B.C., and military development by the 4th-3^{d} centuries B.C. when it was fortified by a complicated system of fortified structures.

On the ground of research conducted on the territory of the Saharna Mare settlement it was established that in the 6th-5th centuries B.C. it occupied a considerable part of the cape and reached its peak of development in the 4th-3d centuries B.C.

According to the archeological materials, the fortified settlement of Saharna "La Şanţ" was established in the 7th-6th centuries B.C., and later in the 5th-4th centuries B.C. it was already fortified by a wooden-earthen structure.

Follow-up studies will allow us to more accurately determine the time when the settlements were settled and then abandoned.

List of illustrations:

Fig. 1. Arrangement of the monuments Saharna Mică, Saharna Mare and Saharna "La Şanţ".

Fig. 2. Plan of the site Saharna Mică.

Fig. 3. Saharna Mică. Plan and sectional view of the dwelling nr. 1.

Fig. 4. Saharna Mică. The dwelling inventory nr. 1.

Fig. 5. Saharna Mică. The dwelling nr. 2.

Fig. 6. Saharna Mică. The dwelling inventory nr. 2.

Fig.7. Saharna Mică. The dwelling inventory nr. 2.

Fig. 8. Saharna Mică. The dwelling nr. 3.

Fig. 9. Saharna Mică. Plan and sectional view of the dwelling nr. 3.

Fig. 10. Saharna Mică. The dwelling inventory nr. 3.

Fig. 11. Saharna Mică. The dwelling nr. 4: 1 - plan and sectional view of the dwelling; 2 - South view; 3 - the vessel discovered inside the dwelling.

Fig. 12. Saharna Mică. The dwelling inventory nr. 4.

Fig. 13. Saharna Mică. Complex nr. 1.

Fig. 14. Saharna Mică. Plan and sectional view of the complex nr. 1.

Fig. 15. Saharna Mică. The inventory of the complex nr. 1.

Fig. 16. Saharna Mică. The stove nr. 1.

Fig. 17. Plan of the site Saharna Mare.

Fig. 18. Saharna Mare. The dwelling nr. 1.

Fig. 19. Saharna Mare. The dwelling inventory nr. 1.

Fig. 20. Saharna Mare. The dwelling nr.2: 1 - plan and sectional view of the dwelling; 2 - puddle platform; 3 - sectional view of the dwelling.

Fig. 21. Saharna Mare. The dwelling inventory nr. 2.

Fig. 22. Saharna Mare. The stove nr. 1.

Fig. 23. Saharna Mare. Hearth nr. 1.

Fig. 24. Saharna Mare. Hearth nr. 2.
Fig. 25. Saharna Mare. Hearth nr. 3.
Fig. 26. Saharna Mare. Hearths nr. 4 and 5.
Fig. 27. Saharna Mare. 1-2 - Hearth nr. 3; 3 - vessel discovered under the hearth.
Fig. 28. Saharna Mare. Hearth nr. 7.
Fig. 29. Saharna Mare. Hearth nr. 8.
Fig. 30. Saharna Mare. 1-2 - Hearth nr. 9; 3-6 - ceramics discovered in the hearth.
Fig. 31. Plan of the site Saharna "La Şanţ".
Fig. 32. Saharna "La Şanţ". 1-2 - the stove nr. 1; 3-9- ceramics discovered in the stove.

Наземные сооружения с поселений вблизи с. Сахарна

Резюме

В зоне села Сахарна (Резинский район, Республика Молдова) известно несколько памятников, относящихся к железному веку. На трёх из них: Сахарна Микэ, Сахарна Маре и Сахарна «Ла Шанц», – в течение нескольких лет ведутся планомерные археологические исследования.

В ходе этих изысканий установлено, что каменистый мыс Сахарна Микэ впервые был заселен в конце XII в. до н.э. В XI в. до н.э. здесь функционировало неукреплённое поселение. К концу этого века или в начале следующего (X в. до н.э.) поселение было покинуто, а население переместилось в другое место. Вновь мыс Сахарна Микэ был заселён к VII в. до н.э., о чём свидетельствуют выявленные археологические материалы. Наиболее интенсивного экономического развития поселение достигло в VI-V вв. до н.э., а военного – к IV-III вв. до н.э., когда оно было укреплено сложной системой фортификационных сооружений.

Исследованиями на территории поселения Сахарна Маре на основе датирующего материала установлено, что в VI-V вв. до н.э. оно занимало значительную часть мыса, а в IV-III вв. до н.э. достигло апогея своего развития.

Укреплённое поселение Сахарна «Ла Шанц», как показывают археологические материалы, было основано в VII/VI вв. до н.э., а в последующее время, в V-IV вв. до н.э., было уже укреплено деревянно-земляными сооружениями.

Дальнейшие исследования на этих памятниках позволят более точно определить не только время их заселения, но также период, когда они были покинуты.

Список иллюстраций:

Рис. 1. Расположение памятников Сахарна Маре, Сахарна Микэ и Сахарна «Ла Шанц».
Рис. 2. План городища Сахарна Микэ.
Рис. 3. Сахарна Микэ. План и разрез жилища № 1.
Рис. 4. Сахарна Микэ. Инвентарь жилища № 1.
Рис. 5. Сахарна Микэ. Жилище № 2.
Рис. 6. Сахарна Микэ. Инвентарь жилища № 2.
Рис. 7. Сахарна Микэ. Инвентарь жилища № 2.
Рис. 8. Сахарна Микэ. Жилище № 3.
Рис. 9. Сахарна Микэ. План и разрез жилища № 3.
Рис. 10. Сахарна Микэ. Инвентарь жилища № 3.
Рис. 11. Сахарна Микэ. Жилище № 4. 1 - план и разрез жилища; 2 - вид с юга; 3 - сосуд, обнаруженный внутри жилища.
Рис. 12. Сахарна Микэ. Инвентарь жилища № 4.
Рис. 13. Сахарна Микэ. Комплекс № 1.
Рис. 14. Сахарна Микэ. План и разрез комплекса № 1.
Рис. 15. Сахарна Микэ. Инвентарь комплекса № 1.
Рис. 16. Сахарна Микэ. Печь № 1.
Рис. 17. План городища Сахарна Маре.
Рис. 18. Сахарна Маре. Жилище № 1.
Рис. 19. Сахарна Маре. Инвентарь жилища № 1.
Рис. 20. Сахарна Маре. Жилище № 2. 1 - план и разрез жилища; 2 - платформа из глиняной обмазки; 3 - разрез жилища.

Рис. 21. Сахарна Маре. Инвентарь жилища № 2.
Рис. 22. Сахарна Маре. Печь № 1.
Рис. 23. Сахарна Маре. Очаг № 1.
Рис. 24. Сахарна Маре. Очаг № 2.
Рис. 25. Сахарна Маре. Очаг № 3.
Рис. 26. Сахарна Маре. Очаги № 4 и № 5.
Рис. 27. Сахарна Маре. 1-2 - очаг № 3; 3 - сосуд, обнаруженный под очагом.
Рис. 28. Сахарна Маре. Очаг № 7.
Рис. 29. Сахарна Маре. Очаг № 8.
Рис. 30. Сахарна Маре. 1-2 - очаг № 9; 3-6 - керамика, обнаруженная в основании очага.
Рис. 31. План городища Сахарна «Ла Шанц».
Рис. 32. Сахарна «Ла Шанц». 1-2 - печь № 1; 3-9 - керамика, обнаруженная в печи.

28.03.2008

Dr. hab. Ion Niculiţă, Universitatea de Stat din Moldova, str. A. Mateevici, 60, MD-2009 Chişinău, Republica Moldova;

Dr. Aurel Zanoci, Universitatea de Stat din Moldova, str. A. Mateevici, 60, MD-2009 Chişinău, Republica Moldova, e-mail: zanoci@usm.md;

Dr. Tudor Arnăut, Universitatea de Stat din Moldova, str. A. Mateevici, 60, MD-2009 Chişinău, Republica Moldova